

Vlada Crne Gore
Kabinet predsjednika Vlade
Kancelarija za evropske integracije

Podgorica, 18. februar 2022. godine

IZVJEŠTAJ

**sa XI sastanka Odbora za stabilizaciju i pridruživanje,
koji je održan u formi video konferencije 26. januara 2022. godine**

Usled nepovoljne epidemiološke situacije prouzrokovane virusom Covid19, XI sastanak Odbora za stabilizaciju i pridruživanje između Crne Gore i Evropske unije (EU) održan je u formi video konferencije 26. januara 2022.

U sastavu crnogorske delegacije, koju je predvodila glavna pregovaračica – nacionalna IPA koordinatorka **Zorka Kordić**, bili su: **Dragana Marković** i **Bojan Vujović**, zamjenici glavne pregovaračice; **Marko Mrdak**, savjetnik glavne pregovaračice, **Ivana Vujošević**, savjetnica glavne pregovaračice, **Irena Bošković**, savjetnica zamjenika glavne pregovaračice; **Andrej Orlandić** i **Miloš Radonjić**, načelnici u Kancelariji za evropske integracije; **Bojan Paunović**, **Radmila Ivanović**, **Mladen Vlahović**, **Biljana Peranović**, **Bojana Bošković** i **Ivana Maksimović**, v.d. generalni direktori u Ministarstvu finansija i socijalnog staranja; **Marija Backović**, **Aleksandra Popović**, **Jelena Velimirović**, **Jovica Petričević**, **Jelena Jovetić**, **Katarina Živković** i **Velibor Damjanović**, načelnici u Ministarstvu finansija i socijalnog staranja; **Nataša Kovačević**, **Miloš Mišković** i **Nina Blečić**, rukovodioci direkcija u Ministarstvu finansija i socijalnog staranja; **Ružica Bajčeta**, **Omer Cikotić**, **Miloš Radulović**, **Antoaneta Krivokapić**, **Gordana Popović**, **Aida Muratović Hodžić**, **Lidija Šečković**, **Svetlana Tomović**, **Miloš Baletić**, **Nina Delević**, savjetnici u Ministarstvu finansija i socijalnog staranja; **Branislav Radulović**, senator u Državnoj revizorskoj instituciji; **Marija Žugić**, državna revizorka u Državnoj revizorskoj instituciji; **Branka Šušić Radovanović**, pomoćnica direktora Zavoda za statistiku; **Majda Savićević**, načelnica u Zavodu za statistiku; **Milena Knežević** i **Lidija Beratović**, direktorice u Centralnoj banci; **Ivana Đurović**, državna sekretarka u Ministarstvu ekonomskog razvoja; **Jelena Janković-Kostić**, **Jevrosima Pejović**, **Jasna Vujović**, **Renata Milutinović**, **Marijeta Barjaktarović** i **Marko Vukašević**, generalni direktori u Ministarstvu ekonomskog razvoja; **Dragan Vukčević**, **Aida Salagić Ceković**, **Svetlana Božović**, **Špiro Medigović**, **Jovana Krunić**, **Dragana Ranitović**, **Maja Jokanović**, **Ivana Zečević**, **Tanja Markoč**, **Marina Marković** i **Ljiljana Belada**, načelnici u Ministarstvu ekonomskog razvoja; **Maja Kovačević**, **Nataša Batrićević**, **Branka Škurić**, **Ivan Tomović**, **Anita Bilafer**, **Denisa**

Mahmutović, Aleksandra Mugoša, Edina Dešić, Marko Ćipović i Milica Ličina, samostalni savjetnici u Ministarstvu ekonomskog razvoja; **Dušan Vukotić**, rukovodilac u Akreditacionom tijelu Crne Gore, **Rada Janjić**, pomoćnica direktora Zavoda za standardizaciju; **Zoran Ćetković**, pomoćnik direktorice Zavoda za metrologiju; **Rada Marković**, pomoćnica direktora Uprave za inspekcijske poslove; **Marina Janković**, tržišna inspektorica u Upravi za inspekcijske poslove; **Nikola Milosavljević**, v.d. direktora u Investiciono-razvojnog fondu CG; **Ana Cmiljanić**, rukovoditeljica sektora u Investiciono-razvojnog fondu CG; **Ljiljana Ćampara i Jelena Milačić**, direktorice direkcija u Ministarstvu vanjskih poslova; **Maja Vučinić**, v.d. pomoćnice direktorice u Upravi prihoda i carina; **Stojanka Milošević, Maja Hajduković, Azra Bećović, Rade Lazović i Dragan Perović**, načelnici u Upravi prihoda i carina; **Ana Vulić**, samostalna savjetnica u Upravi prihoda i carina; **Danilo Mrdak**, državni sekretar u Ministarstvu ekologije, prostornog planiranja i urbanizma; **Brankica Cmiljanović, Olivera Kujundžić, Dušan Bugarin, Zorica Đuranović, Milena Bataković, Jelena Kovačević i Danijela Ćabarkapa**, koordinatori u Ministarstvu ekologije, prostornog planiranja i urbanizma; **Tamara Đurović**, rukovoditeljica Direkcije u Ministarstvu ekologije, prostornog planiranja i urbanizma; **Marko Perunović i Zoran Radunović**, državni sekretari u Ministarstvu kapitalnih investicija; **Nikola Veljović, Vladimir Durutović i Miroslav Mašić**, generalni direktori u Ministarstvu kapitalnih investicija; **Nikola Vujošević, Radmila Damjanović, Maja Pavićević, Ljubinka Ivanović, Bojan Radoman i Ana Kusovac**, načelnici u Ministarstvu kapitalnih investicija; **Milan Banković i Milica Mićunović**, samostalni savjetnici u Ministarstvu kapitalnih investicija; **Andrijana Rakočević, Miroslav Cimbalević, Katarina Burzanović**, generalni direktori u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede; **Biljana Blečić**, pomoćnica direktora Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove; **Lepa Aleksić**, v.d. direktorice Agencije za zaštitu konkurencije; **Jovana Tošković i Novo Radović**, članovi Savjeta Agencije za zaštitu konkurencije; **Dragan Darmanović**, načelnik u Agenciji za zaštitu konkurencije; **Zvezdan Ćadenović**, predstavnik Unije poslodavaca CG; **Igor Galić**, direktor Instituta za javno zdravlje; **Luka Đukanović, Slađana Ćorić i Ivana Živković**, generalni direktori u Ministarstvu zdravlja; **Milica Golubović, Milica Dašić, Mirjana Đuranović i Sandra Damjanović**, načelnici u Ministarstvu zdravlja, **Marijan Marjanović**, samostalni savjetnik u Ministarstvu zdravlja; **Bojan Božović**, državni sekretar u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava; **Aleksandra Popović i Momir Jauković**, v.d. generalni direktori u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava; **Mirjana Vlahović Andrijašević, Sokolj Beganaj, Biljana Pejović, Ivana Mašanović**, načelnici u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava; **Fikret Lulanaj**, samostalni savjetnik u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava; **Marija Hajduković**, v.d. generalne direktorice u Ministarstvu javne uprave, digitalnog društva i medija; **Ružica Mišković**, načelnica u Ministarstvu javne uprave, digitalnog društva i medija; **Marko Popović i Ivan Lazarević**, savjetnici u Ministarstvu javne uprave, digitalnog društva i medija; **Đorđe Vujnović**, predstavnik Agencije za elektronske medije u CG; **Neda Ojdanić**, v.d. generalne direktorice u Ministarstvu prosvjete, nauke, kulture i sporta; **Marko Vukašinović**, načelnik u Ministarstvu prosvjete, nauke, kulture i sporta; **Ljuban Tmušić**, koordinator za civilnu zaštitu u Ministarstvu unutrašnjih poslova; **Selma Mehović**, glavna policijska savjetnica u Upravi policije; **Jovanka Krunic**, stručna saradnica za finansije u Specijalnom državnom tužilaštvu; **Bojana Bandović**, savjetnica u Vrhovnom sudu; **Petar Marković**, šef Misije Crne Gore pri EU, **Milica Adžić**, predstavnica Misije CG pri EU; **Srđan Ćetković, Aleksandar Nikčević i Melita Rastoder Ljajić**, šefovi grupa u Kancelariji za evropske integracije; **Andrijana Čanović, Luka Dedić, Vanja Banović, Nikolina Goranović i Isidora Perović**, savjetnici u Kancelariji za evropske integracije; **Nikoleta Milutinović, Ana Marija Ćorić, Radovan Ognjenović, Granica Kovačević, Marija Tripunović**, saradnici u Kancelariji za evropske integracije.

U sastavu delegacije EU, koju je predvodio šef Jedinice za Crnu Goru i Srbiju u Generalnom direktoratu za susjedstvo i pregovore o proširenju **Majkl Miler** (*Michael Miller*), bili su predstavnici Evropske komisije (EK): **Mikaela Matuela** (*Michaela Matuella*), **Barbara Hesús Žimeno** (*Barbara Jesús-Gimeno*), **Kirsi Pekuri**, **Filip Lene** (*Philipp Lehne*), **Tatjana Romon**, **Krištof Zurek** (*Krzysztof Zurek*) i **Roberto Segundo Navaro**.

V.d. direktorice za Zapadni Balkan u Generalnom direktoratu za susjedstvo i pregovore o proširenju (DG NEAR) **Mikaela Matuela** je poručila da ovaj sastanak predstavlja priliku za dijalog o reformama koje će omogućiti napredak u procesu pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, a posebno imajući u vidu da se proces reformi odvija u izazovnim vremenima. Iako nedavna intenzivna dešavanja na političkoj sceni nijesu predmet sastanka, podsjetila je da ne treba izgubiti fokus na sve ono što je važno uraditi u narednom periodu kada je u pitanju proces evropske integracije. Podsjetivši da je članstvo u Evropskoj uniji strateška opredijeljenost Crne Gore, koja ima široko rasprostranjenu podršku građana, ukazala je da je evropska integracija i sveobuhvatan tehnički proces koji zahtijeva posebnu pažnju sastanka u ovom formatu. Istakla je da sastanak predstavlja priliku da Crna Gora pokaže kako je posvećenost ovom procesu pretočena u konkretne aktivnosti u procesu pristupanja EU. Posebno je ukazala da Crna Gora sa 33 pregovaračka poglavlja otvorena i tri privremeno zatvorena predstavlja najnapredniju državu u procesu pristupanja EU, te podsjetila da posljednji Izvještaj EK o Crnoj Gori pruža smjernice za dalji napredak u pregovorima. Na toj liniji, pohvalila je usvajanje Akcionog plana za adresiranje ključnih preporuka iz Izvještaja EK o CG, te dodala da ovaj dokument dodatno ukazuje na posvećenost Crne Gore adresiranju i praćenju preporuka EK u procesu pristupanja EU i da otvara mogućnost za ubrzanje dinamike ispunjavanja obaveza iz EU agende.

Kada su u pitanju reforme u oblasti vladavine prava i temeljnih prava, istakla je da ispunjenje privremenih mjerila u poglavljima 23 i 24 ostaje u fokusu i da od toga zavisi i dinamika naredne faze koja podrazumijeva privremeno zatvaranje ostalih pregovaračkih poglavlja. Naglasila je da Crna Gora treba da intenzivira napore na rješavanju preostalih pitanja, uz istovremeno očuvanje ranijih dostignuća. Dodala je da su pravni i institucionalni okvir uspostavljeni, ali da predstoji rad na konkretnim ishodima, što je i jasna poruka od strane država članica EU sa posljednje Međuvladine konferencije koja je održana u decembru 2021. Istakla je da EK ostaje na raspolaganju za podršku na tehničkom nivou, ali da je na Crnoj Gori da završi sve obaveze u pogledu ispunjenja preostalih privremenih mjerila u poglavljima 23 i 24.

U osvrtu na pandemiju Covid19, konstatovala je da je Crna Gora bila dosta pogođena jer se mahom oslanja na turizam. Naglasila je da je EU kao najveći donator, investitor i trgovinski partner pružila pomoć u pogledu ekonomskog oporavka, kao i u dijelu neophodne medicinske opreme, što predstavlja još jednu potvrdu posvećenosti saradnji sa Crnom Gorom. Nadalje, podsjetila je na Ekonomski investicioni plan, koji predstavlja značajan finansijski paket sa velikim potencijalom za Crnu Goru i region u cjelini. Takođe, istakla je da je Crna Gora najnaprednija na Zapadnom Balkanu kada je u pitanju usklađivanje sa pravnom tekovinom EU i da je samim tim u dobroj poziciji da iskoristi benefite Zajedničkog regionalnog tržišta zasnovanog na *acquis*-ju. Naglasila je da će EU nastaviti da podržava ekonomski oporavak Crne Gore, ali da je uloga države ključna u dijelu prioritizacije i kandidovanja zrelih projekata, bez kojih neće biti moguće povlačiti novac iz Ekonomskog investicionog plana. Nadalje, ukazala je da adekvatno adresiranje izazova u narednom periodu iziskuje i postojanje funkcionalne državne administracije, te da je u tom smislu od esencijalnog značaja da se nadogradi napredak postignut u prethodnom periodu i nastavi sa izgradnjom profesionalne, uslužno orjentisane administracije, uz neophodnost poštovanja kriterijuma zasluga prilikom zapošljavanja. Na liniji navedenog, pozdravila je finalizaciju pregovaračke

strukture koja daje mogućnost za konstruktivan rad i saradnju sa konsolidovanom i stabilnom grupom sagovornika.

Podsjetila je na značaj dobrosusjedskih odnosa, te ohrabрила Crnu Goru da nastavi da njeguje dobre bilateralne odnose sa državama regiona. Takođe, podsjetila je da je Crna Gora u potpunosti usklađena sa vanjskom i bezbjednosnom politikom EU – ZVBP (100%), što predstavlja važan kontinuirani doprinos strateškoj opredijeljenosti Crne Gore da postane članica EU. Ponovila je snažnu posvećenost EK evropskoj integraciji CG i naglasila da sastanak Odbora za stabilizaciju i pridruživanje treba posmatrati u tom okviru. Informisala je da će usled službenog odsustva, kopredsjedavanje sa strane EK preuzeti novi šef Jednice za Crnu Goru i Srbiju u Generalnom direktoratu za susjedstvo i pregovore o proširenju **Majkl Miler** (*Michael Miller*).

Glavna pregovaračica **Zorka Kordić** je u uvodnom izlaganju iskazala zahvalnost kolegama sa strane EU i Crne Gore na uložnim naporima u cilju blagovremene realizacije obaveza tokom 2021. uprkos specifičnim i izazovnim okolnostima, te naglasila da je prethodna, veoma intenzivna godina pokazala da strateška, partnerska saradnja i sinergija sa EK i u virtuelnom formatu može doprinijeti razmijeni mišljenja i adresiranju svih važnih elemenata i pitanja koja se tiču procesa evropske integracije i usmjeravanju daljeg napretka Crne Gore u sprovođenju reformi na putu ka EU. Na liniji navedenog, ukazala je da sastanak OSP predstavlja priliku da se još jednom predstave sva dostignuća i izazovi u 2021, te da se otvori put za dalji napredak na planu evropske integracije. Dodatno, istakla je da je važno da Crna Gora, bez obzira na specifične okolnosti kad je u pitanju odnos Vlade i Skupštine, kao i procesi demokratske transformacije društva koji su u toku, ipak redovno odgovora na sve obaveze iz EU kalendara, naročito na one u okviru SSP-a - posebno sada kad imamo konsolidovanu pregovaračku strukturu koja može na najbolji način odgovoriti svim zadacima. U tom smislu, najavila je spremnost crnogorske strane da se Pododbor za pravdu, slobodu i bezbjednost održi u predviđenom terminu 15. i 16. februara. Napomenula je da u tom dijelu Vlada, cjelokupna pregovaračka struktura i sve institucije cijene napore EK i podršku u dosadašnjem procesu, što je od velikog značaja za uspjeh koji je Crna Gora do sada postigla u procesu pregovora. Istakla je da u odnosu na ključne spoljnopolitičke prioritete, proces pristupanja Crne Gore EU ostaje geostrateška orijentacija države, koja ne samo da oblikuje i vodi reformske društvene procese za dobrobit građana koji u velikoj mjeri podržavaju članstvo Crne Gore u EU (preko 75% građana), već pokreće i transformacione demokratske procese u državi obzirom na to da evropski kurs ostaje najvažniji cilj kojem su svi relevantni politički akteri u potpunosti posvećeni. S tim u vezi, potcrtala je da Crna Gora ostaje posvećena kontinuiranom održavanju stoprocentne usklađenosti sa vanjskom politikom EU, obzirom na to da je evropski kurs ključni element spoljne politike i strateškog izbora, uz istovremenu posvećenost održavanju dobrosusjedskih odnosa i njegovanju regionalne saradnje.

Nadalje, istakla je da je značajno unaprijeđen sistem strateškog planiranja procesa pristupanja EU, što se ogleda u pripremi novog Programa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji za period 2022-2023, koji je fokusiran na sprovođenje aktivnosti koje se tiču usklađivanja s pravnom tekovinom EU u naredne dvije godine. Na toj liniji, ukazala je da je ovaj dokument pripremljen uz konsultovanje zainteresovane javnosti i civilnog sektora, te da uz Akcioni plan za adresiranje ključnih preporuka iz Izvještaja EK o CG za 2021, Dinamičke planove za poglavlja 23 i 24, kao i fokusiranu Mapu puta za vladavinu prava predstavlja važan okvir za praćenje realizacije preostalih obaveza koje proističu iz pregovaračkog procesa. Imajući u vidu trenutna politička dešavanja u državi i mogućnost novih institucionalnih promjena, istakla je da kompletirana i unaprijeđena pregovaračka struktura (imenovanje novog Savjeta za vladavinu prava, Pregovaračka grupe sa 6 pregovarača po klasterima, kao i šefovi radnih grupa) predstavlja vezivno tkivo koje će vršiti monitoring i voditi proces evropske integracije kao ključnog pokretača reformi u crnogorskom društvu. Nadalje, naglasila je da ispunjenje preostalih privremenih mjerila u poglavljima 23 i 24 ostaje u

fokusu rada svih nadležnih institucija, te da u tom dijelu Crna Gora posebno cijeni podršku DG NEAR i tima za vladavinu prava prilikom detaljne analize i pripreme samoprocjene ispunjenosti privremenih mjerila, što je omogućilo identifikaciju zadataka u dijelu ispunjenja preostalih privremenih mjerila. Na liniji navedenog, ukazala je da je kroz ovaj vid saradnje omogućena kvalitetna priprema fokusirane Mape puta za vladavinu prava koja odražava kratkoročne i dugoročne prioritete u oblasti vladavine prava i potrebu sinergije sve tri grane vlasti u cilju, a čiju će implementaciju nadgledati Savjet za vladavinu prava. Naglasila je da je ključna ideja vodilja Crne Gore upravo da se adresiraju svi ključni elementi koji treba da dovedu do ispunjenja preostalih privremenih mjerila u poglavljima 23 i 24, što će omogućiti i prelazak u novu fazu pregovora, odnosno otvoriti vrata za privremeno zatvaranje ostalih pregovaračkih poglavlja.

Nadalje, istakla je da Crna Gora očekuje konkretizovanu i fokusiranu podršku EK u dijelu dostupnih inicijativa i programa podrške po tematskim klasterima u okviru mjera rane integracije, što je konstatovano i u poziciji Crne Gore na posljednjoj MVK. Pored toga, navela je da je prethodna godina protekla ne samo u svijetlu konsolidacije pregovaračke strukture i reformi u oblasti vladavine prava, već i u značajnim naporima u cilju ekonomskog oporavka, koji su rezultirali pripremom i usvajanjem od strane Vlade dva veoma važna programa – „Evropa sad“ i „Crna Gora sad“. S tim u vezi, ukazala je da su programi usmjereni na finansijsku i fiskalnu konsolidaciju u državi, ali i da u kombinaciji sa instrumentima EIP treba da doprinesu otvaranju brojnih mogućnosti u ovom finansijskom okviru. Na tom planu, napomenula je da će Crna Gora dostaviti ažuriranu Jedinstvenu listu prioriteta infrastrukturnih projekata, kao veoma važan dokument koji će istovremeno adresirati viziju unapređenja infrastrukture u narednim godinama i identifikovati mogućnosti dostupne podrške u okviru EIP. U konačnom, ukazala je na važnost dijaloga na visokom političkom nivou, što je i potvrđeno na posljednjoj MVK, te iskazala očekivanja da će EK pružiti snažnu podršku i afirmisati pozitivan pristup ka državama članicama EU kada je riječ o adresiranju napretka Crne Gore u procesu pristupanja EU.

3. POLITIČKI KRITERIJUMI I REFORMA JAVNE UPRAVE

Demokratija, regionalna pitanja i međunarodne obaveze

Delegacija EU je napomenula da su parlamentarni izbori 2020. rezultirali promjenom vladajuće koalicije i transformisali dinamiku između državnih organa i pokazali potrebu da se pronade ravnoteža u novom političkom pejzažu, uključujući i pitanja koja se tiču vjerskih zajednica i etničke pripadnosti. Sukob između izvršne i zakonodavne vlasti usporio je reformski rad potrebno je obratiti pažnju na važnost aktivnog i konstruktivnog učešća svih strana kako bi se riješila postojeća situacija koja može usporiti reformske aktivnosti. Evropska delegacija je napomenula da je Kancelarija OEBS-a za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR), u svom konačnom izvještaju o parlamentarnim izborima 2020, preporučila sveobuhvatnu reformu u cilju harmonizacije izbornog pravnog okvira i regulisanja svih ključnih aspekata izbora, kroz inkluzivni proces, uoči narednih izbora. Napredak bio spor zbog početnih kašnjenja i periodičnih bojkota u Skupštini i da bi sprovođenje ovih reformi trebalo da ostane prioritet. Izrazili su žaljenje što uprkos međustranačkom dogovoru da se svi lokalni izbori održe istog dana, pravni okvir i dalje predviđa njihovo sprovođenje na stalnoj osnovi, i da nedavna inicijativa za promjenu relevantnog zakonodavstva nije bila predmet odgovarajućih konsultacija. Ono što je negativno uticalo na kapacitet za sprovođenje reformske agende EU je i nedostatak političkog dijaloga koji je produbio političku polarizaciju u Crnoj Gori i doveo do bojkota plenarnih sjednica većine poslanika koji je prouzrokovao suspenziju odlučivanja u Skupštini 2021. Uloga civilnog društva u procesu pristupanja prepoznata i promovisana na političkom nivou, međutim Crna Gora bi trebalo da jača mehanizme konsultacija i saradnje između državnih institucija i civilnog društva u kontekstu procesa pristupanja EU.

Crnogorska delegacija je informisala da je Crna Gora ušla u novu fazu političkog života nakon izbora u avgustu 2020. te da su izbori održani u skladu sa svim međunarodnim standardima i sa visokom izlaznošću. Kada je u pitanju izborno zakonodavstvo, informisali da je krajem decembra 2020. Skupština usvojila Odluku o obrazovanju Odbora za sveobuhvatnu izbornu reformu, kojeg čini 14 članova, sedam iz redova skupštinske većine i sedam iz opozicije. Crnogorska delegacija je ukazala da je Odbor formirao četiri radne grupe za rad na relevantnim izbornim zakonima te da je do 31. decembra 2021. održao šest sjednica. Podsjetili da se tokom 2021. rad Državne izborne komisije odvijao u otežanim uslovima u skladu sa ovlaštenjima sekretara Komisije te da je Skupština u decembru 2021. imenovala novog predsjednika Državne izborne komisije, dr Nikolu Mugošu. Naglasili su da je za dalju reformu pravosuđa potreban konstruktivan dijalog svih političkih aktera u državi i to će za Crnu Goru biti izazov u oblasti pravosuđa u narednom periodu. S tim u vezi, apostrofirali da je prvi jasan pozitivan pomak u ovoj oblasti izbor četiri člana Tužilačkog savjeta iz reda uglednih pravnika i izbor člana Tužilačkog savjeta iz reda uglednih pravnika – predstavnika nevladinih organizacija. Takođe, crnogorska delegacija je dodatno informisala o veoma deliktanom periodu na političkom planu i izrazila nadu da će rezultati predstojećih skupštinskih zasijedanja doprinijeti rješavanju aktuelne političke situacije i stvoriti uslove da se veća pažnja posveti sprovođenju preostalih reformskih aktivnosti i obaveza koje proizilaze iz pregovaračkog procesa s EU.

Nastavak sastanka Posebne grupe za reformu javne uprave

EU delegacija je pohvalila usvajanje Strategije reforme javne uprave i upravljanje javnim finansijama i naglasila da njihova implementacija mora biti usklađena s budžetskim okvirom. Ukazali na potrebu poštovanja principa zasluga i da je neophodno osigurati depolitizaciju javne uprave, optimizaciju državne uprave i efikasnu implementaciju upravljačke odgovornosti. Najdalje, podsjetili da je obezbijedivanje pristupa informacijama ključno za garantovanje veće transparentnosti i odgovornosti javnih službi i naglasili da je potrebno donijeti novi zakonski okvir u dijelu slobodnog pristupa informacijama u skladu s principima javne uprave.

Crnogorska delegacija je podsjetila da je krajem decembra 2021. Vlada usvojila Strategiju reforme javne uprave za period 2022-2026. te da je cilj Strategije da se uspostave standardi na svim nivoima funkcionisanja javne uprave, počev od kreiranja i implementacije javnih politika, kadrovskog planiranja, upravljanja kadrovima i službeničkim sistemom, standarda kvaliteta u pružanju usluga i funkcionisanja javne uprave. Istaknuto je da je Savjet za reformu javne uprave usvojio Dinamički plan aktivnosti u reformi javne uprave, za period oktobar – decembar 2021, s ciljem realizacije onih aktivnosti koje su u direktnoj korelaciji s procesom optimizacije i unapređenja efikasnosti rada javne uprave. Crnogorska delegacija je informisala da je Vlada krajem 2021. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o slobodnom pristupu informacijama i ukazala da su značajni iskoraci napravljeni u oblasti digitalizacije i elektronskih usluga.

4. PRAVDA, SLOBODA I BEZBJEDNOST

Poglavlje 23 i poglavlje 24

Pravosuđe

Delegacija EU je pozdravila intenzivan rad nove pregovaračke strukture koja je formirana u junu 2021. Ukazali su da nedostaje napredak u sprovođenju ključnih reformi u dijelu pravosuđa te da imenovanja ključnih funkcija u pravosuđu ostaju na čekanju u Skupštini. Podsjetili su da ostaju izazovi u pogledu nezavisnosti, profesionalizma, efikasnosti i odgovornosti pravosuđa i da Crna Gora mora pokazati, na svim nivoima, istinsku, nedvosmislenu posvećenost u implementaciji reforme pravosuđa. EU delegacija je naglasila da je bilans rezultata u vezi sa sudskom odgovornošću i dalje ograničen i pozvala na reviziju

disciplinskog i etičkog okvira za sudije i tužioce, kako bi se osnažila njegova objektivnost, proporcionalnost i efikasna implementacija. Podsjetili su na obavezu adresiranja svih preporuka Venecijanske komisije o Zakonu o Državnom tužilaštvu u cilju obezbjeđivanja efektivne nezavisnosti i profesionalizma u pravosuđu. Nadalje, ukazali da Crna Gora mora ubrzati implementaciju Strategije IKT pravosuđa i pozdravili nastavak implementacije Strategije za istraživanje ratnih zločina, kao i dobru saradnju sa susjednim zemljama i Međunarodnim rezidualnim mehanizmom za krivične sudove (IRMCT).

Crnogorska delegacija je informisala da je, nakon osnivanja u julu 2021, Radna grupa za poglavlje 23 održala ukupno četiri plenarne i sedam tematskih sjednica, dok je nakon osnivanja u junu 2021, Radna grupa za poglavlje 24 održala ukupno četiri plenarne i osam tematskih sjednica, između ostalog, pomenute radne grupe pripremile Non-pejpere o stanju u poglavljima 23 i 24, koji pružaju pregled svih najvažnijih aktivnosti koje su tokom 2021. crnogorske institucije realizovale u ovim poglavljima.

Crnogorska delegacija je podsjetila da je Vlada u maju 2021. usvojila Godišnji izvještaj o sprovođenju Akcionog plana za implementaciju Strategije reforme pravosuđa 2019–2022, za 2020, a u decembru 2021. donijela Akcioni plan za implementaciju ove Strategije za period 2021-2022. Kada je u pitanju racionalizacija pravosudne mreže, prethodno pomenutim Akcionim planom predviđene su dvije aktivnosti u cilju ispunjenja operativnog cilja jačanje efikasnosti pravosuđa. Crnogorska strana je podsjetila da je u maju 2021. usvojen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Državnom tužilaštvu te da su izmjene izvršene u dijelu koji se odnosi na sastav i izbor članova Tužilačkog savjeta, mandat Tužilačkog savjeta, prestanak mandata vrhovnog državnog tužioca, razloge za prestanak funkcije državnog tužioca i disciplinsku odgovornost. Informisali da je Skupština krajem decembra 2021. izabrala članove Tužilačkog savjeta te da je 24. I 2022. održana konstitutivna sjednica Tužilačkog savjeta u novom sastavu. Naglašeno je da je nastavljen rad na izmjenama i dopunama Zakona o Sudskom savjetu i sudijama, koje imaju za cilj unapređenje odredbi koje se odnose na sistem etičke i disciplinske odgovornosti sudija, izbor sudija i predsjednika sudova, upućivanje i premještanje sudija, kao i njihovo ocjenjivanje. Crnogorska delegacija je informisala da je pripremljen Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o upravnom sporu u cilju povećanja djelotvornosti rada sudova i da je krajem decembra 2021. usvojena Informacija o postupku izrade Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću, predlog Zakona prosljeđen Evropskoj komisiji. U oblasti ratnih zločina, upoznali su EU delegaciju da je započet proces izmjena Zakonika o krivičnom postupku na osnovu kojih će saradnja između Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove i pravosudnih organa Crne Gore biti još efikasnija.

Borba protiv korupcije i organizovanog kriminala

U dijelu borbe protiv korupcije, **delegacija EU** je pohvalila napore koje ulaže Agencija za sprječavanje korupcije kako bi odgovorila na sve izazove s kojima se suočava. Ukazali da korupcija ostaje pitanje koje izaziva zabrinutost te da je potrebna snažna politička volja za efikasno rješavanje ovog pitanja, kao i na potrebu za snažnim, neselektivnim, nezavisnim odgovorom krivičnog pravosuđa na korupciju na visokom nivou. Skrenuli su pažnju na ograničen napredak u uspostavljanju bilansa rezultata u prevenciji korupcije i ohrabрили Crnu Goru da preispita svoj pravni okvir u tom pogledu. Nadalje, podsjetili su da je potrebno dalje poboljšavati bilans rezultata kada je riječ o oduzimanju, konfiskaciji imovine i pravosnažnim sudskim odlukama u slučajevima korupcije, a da izazovi koji se odnose na nezavisnost Agencije, postavljanje prioriteta, selektivni pristup i kvalitet njenih odluka ostaju i zahtijevaju kontinuirane napore u tom pogledu.

Crnogorska delegacija je upoznala da je u pisanom prilogu Agencija za sprječavanje korupcije dostavila bilans rezultata, koji pokazuje kakav je bio pristup Agencije tokom posljednje godine, i da se u njemu ogledaju nezavisnost i neselektivnost, kao i kvalitet donesenih odluka. Istaknuto je da je Agencija u

prekršajnom postupku imala izvanredne uspjehe – u skoro 90% slučajeva su izrečene sankcije, dok je u nekoliko predmeta u kojima su donesene oslobađajuće presude, Agencija uložila žalbe, koje su usvojene, što govori u prilog kvaliteta odluka. Crnogorska delegacija je informisala su da je Agencija usvojila Strateški plan za period od 2022. do 2024, u kome je jasno naznačila svoju misiju i viziju, sa svim prioritarnim ciljevima u djelovanju.

Kada je u pitanju borba protiv organizovanog kriminala, **delegacija EU** je pozdravila činjenicu da su istražni kapaciteti Crne Gore u oblasti organizovanog kriminala ojačani i da je tokom 2020. broj izviđaja gotovo udvostručen, dok je broj predmeta po kojima je presuđeno u sudovima skoro utrostručen. Pohvalili su međunarodnu policijsku saradnju koja je dobro uspostavljena i nastavila je da donosi rezultate, s ranije nevidenim zaplijenama droge u zemlji i inostranstvu, ali su, međutim, konstatovali i da kapacitet za adresiranje krijumčarenja duvana i pranja novca još uvijek nije na očekivanom nivou. EU delegacija je takođe istakla da Crna Gora i dalje treba da riješi neke sistemske nedostatke u sistemu krivičnog pravosuđa, uključujući i način na koji se u sudovima radi na predmetima organizovanog kriminala, i dodala da je zabrinuta zbog dugog trajanja suđenja i čestih odlaganja u predmetima organizovanog kriminala te naglasila kako je potrebno preduzeti konkretne korake u cilju revizije kaznene politike i ograničavanja upotrebe sporazuma o priznanju krivice na izuzetne slučajeve. Nadalje, podsjetili su na važnost pokretanja finansijskih istraga paralelno s krivičnim istragama u predmetima u vezi s organizovanim kriminalom, kao i na značaj poboljšanja bilansa rezultata u oblasti trajnog oduzimanja imovine.

Delegacija EU je takođe pozdravila i usvajanje Zakona o unutrašnjim poslovima u junu 2021. i bitna poboljšanja koja isti donosi u pogledu zapošljavanja, karijernog sistema i evaluacije policijskih službenika, primijetivši, pak, sa zabrinutošću da amandmani na njegov tekst koji su dodati tokom skupštinske debate Skupštini daju de facto odlučujuće ovlaštenje kada su u pitanju imenovanja i razrješenja direktora Uprave policije, čime se stvara rizik od politizovanja policije. Naglasili su da imenovanja na osnovu rezultata i proceduralne garancije zaštite od političkog uticaja treba da budu vodeći princip u reformi policije. U tom pogledu, pohvalili su usvajanje i stupanje na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjim poslovima, koji je usvojen u novembru 2021. i uveo je zaštitne mjere u dijelu procedure imenovanja i razrješenja direktora Uprave policije. Uz to, notirali su jačanje ljudskih resursa u Crnoj Gori uključenih u borbu protiv organizovanog kriminala u policiji i u Specijalnom državnom tužilaštvu te ohrabрили Crnu Goru da nastavi s dodatnim naporima u ovoj oblasti.

Dodatno, **delegacija EU** je pohvalila nedavni napredak na planu pristupa institucija za sprovođenje zakona ključnim bazama podataka kroz uspostavljanje interoperabilnog sistema na osnovu Sporazuma za unapređenje saradnje u oblasti kriminala o automatskoj razmjeni podataka između ključnih institucija, potpisanog u maju 2021. Takođe, pozdravili su i ponovno uvođenje određenih specijalnih istražnih metoda (SIM) koje su suspendovane odlukom Ustavnog suda iz 2018. i ponovno korišćene u januaru 2022.

Delegacija EU je dalje pohvalila i poboljšan bilans rezultata u borbi protiv trgovine ljudima, poručivši ipak da Crna Gora i dalje treba da poboljša svoj kapacitet za otkrivanje velikih mreža za trgovinu ljudima, naročito za svrhe seksualne eksploatacije i da bolje sprečava aktivnosti trgovine ljudima među sezonskim radnim migrantima. Konstatovali su da je Vlada donijela odluku kojoj se zabranjuje skladištenje duvanskih proizvoda u Luci Bar, u cilju adresiranja rizika od krijumčarenja duvana, ali i notirali da, uprkos određenim novim istragama koje su posljednjih godina pokrenute u oblasti borbe protiv šverca duvana, tokom 2020. i 2021. nije bilo presuda za krivična djela u vezi sa švercom duvana. Poručili su Crnoj Gori da treba dalje

da osnaži svoje kapacitete za borbu protiv krijumčarenja duvana u cijelom pravosudnom lancu, kroz poboljšanje bilansa rezultata konačnih sudskih presuda i oduzimanja imovine u ovoj oblasti.

Takođe, **delegacija EU** je sa zabrinutošću primijetila da administrativni kapaciteti Crne Gore za borbu protiv računarskog kriminala i dalje nijesu dovoljno snažni da se suoče s globalnim prijetnjama i pozvala Crnu Goru da ojača svoje ljudske resurse u ovoj oblasti. Na kraju, podsjetili su na važnost snaženja nacionalnog sistema za monitoring droga, gdje proteklih godina nije zabilježen napredak te sa zabrinutošću konstatovali kako Nacionalna jedinica za droge i dalje nema dovoljno zaposlenih da bi ispunjavala svoje zadatke i da Sistem ranog upozoravanja još uvijek nije potpuno operativan.

Crnogorska delegacija je dodala da je u junu 2021, pored novog Zakona o unutrašnjim poslovima, Skupština donijela i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma, koji usklađuje Zakon o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma s novinama uvedenim novim Zakonom o unutrašnjim poslovima. Nadalje, apostrofirali su da je u novembru 2021. Skupština usvojila Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjim poslovima, kojim su uvedene zaštitne mjere u dijelu procedure imenovanja i razrješenja direktora Uprave policije, čime se ukida prostor za politizaciju ovog procesa. Crnogorska delegacija je dalje dodala i da je sistem za automatsku razmjenu podataka između glavnih nadležnih institucija za sprovođenje zakona stavljen u funkciju te da je do sada putem ovog sistema razmijenjeno ukupno 5.814 informacija, što ne uključuje podatke koji su unijeti ili preuzeti od strane Finansijsko-obavještajne jedinice. Potcrtali su takođe da su specijalne istražne metode ponovo uvedene u decembru 2021, usvajanjem Zakona o izmjenama Zakonika o krivičnom postupku, što je omogućilo da one budu primijenjene prilikom zapljene oko 400 kg kokaina u januaru 2022. Na temu borbe protiv trgovine ljudima, crnogorska delegacija je izvijestila da je u martu 2021. Ministarstvo unutrašnjih poslova formiralo Koordinaciono tijelo za praćenje sprovođenja Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024, u novom sazivu, i da je tokom 2021. Tim za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima sproveo postupak formalne identifikacije u odnosu na 11 lica i za petoro lica dodijelio status žrtve trgovine ljudima (četiri ženskog i jedno muškog pola).

Nadalje, **crnogorska delegacija** je informisala kako je, nakon donošenja Vladine Odluke o zabrani skladištenja duvanskih proizvoda na teritoriji Slobodne zone „Luka Bar“, Uprava prihoda i carina uvela i dvadesetčetvoročasovni nadzor nad ulazom i izlazom robe u Slobodnoj zoni „Luka Bar“, u cilju pojačanog carinskog nadzora i evidencije izlaska i ulaska robe iz skladišta u Slobodnoj zoni. Na planu saradnje u oblasti droga, crnogorska delegacija je istakla da je Vlada u oktobru 2021. usvojila Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva zdravlja, kojim je vraćeno u organizacionu strukturu Odjeljenje za članstvo u međunarodnim tijelima za politike droga, nakon ukidanja u februaru 2021. Odjeljenje treba da ima ulogu kontaktne jedinice za saradnju s Evropskim centrom za monitoring droga i zavisnosti od droga (European Monitoring Center for Drugs and Drug Addiction – EMCDDA), kao dijela Reitox mreže, kao i za saradnju s ostalim međunarodnim tijelima u oblasti politike droga.

Crnogorska delegacija je takođe najavila i da je, shodno Europol-ovim Operativnim akcionim planovima za prioritetne oblasti za 2022, crnogorska policija aplicirala za ko-lidersku ulogu u četiri operativne akcije Evropske multidisciplinarnе platforme za borbu protiv kriminalnih prijetnji (European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats – EMPACT), što je potvrđeno od strane Europol-a. Crnogorska delegacija je dalje dodala kako je Uprava policije u završnoj fazi reorganizacije i da će poseban fokus staviti na jačanje kapaciteta u oblasti vođenja finansijskih istraga, krivičnih djela u vezi sa zloupotrebom oružja, kao i na izvođenje obuka od strane međunarodnih partnera. Dodali su i da je planirano i jačanje kapaciteta za borbu protiv privrednog kriminala, korupcije, visokotehnološkog kriminala, trgovine ljudima

i krijumčarenja droge, te za korišćenje specijalnih istražnih metoda i mjera tajnog nadzora, kao i jačanje kapaciteta u oblasti krvnih delikata, maloljetničke delinkvencije i seksualne zloupotrebe djece, dok će određeni broj radnih mesta biti dodijeljen i policijskim službenicima čija će nadležnost biti registracija putnika u vazdušnom saobraćaju u cilju sprečavanja i otkrivanja terorizma i drugih teških krivičnih djela. Na kraju istakli da je, kako je navedeno u Strategiji razvoja Uprave policije za period 2022-2025, planirano i uspostavljanje strateških projekata za jačanje operativnih kapaciteta, među kojima je i baza obavještajnih podataka SIS (Single Integrated System – Jedinstveni integrisani sistem).

Temeljna prava

U oblasti temeljnih prava, **delegacija EU** je pozdravila redovan dijalog Crne Gore sa međunarodnim organizacijama za ljudska prava i tijelima za praćenje i potvrdila da su obaveze Crne Gore prema međunarodnim instrumentima i zakonodavstvu o ljudskim pravima ispunjene. Međutim, ukazali su da ostaju važni izazovi u obezbjeđivanju da se nacionalno zakonodavstvo o ljudskim pravima efikasno promoviše i primjenjuje te da su neophodni dalji napori da se ljudska prava uključe u sve oblasti rada, javne politike i sektore. EU delegacija je ukazala da efikasnost istraga o prekomjernoj upotrebi sile od strane organa za sprovođenje zakona i zločina iz mržnje treba dalje da se poboljša. Podsjetili su da djelotvoran pristup pravdi i zaštita od diskriminacije ostaju da se bolje obezbijede u praksi i naglasili da mora doći do daljeg povećanja napora na promovisanju rodne ravnopravnosti i prava žena i djevojaka u svim oblastima, kao i unapređenja pravnog okvira. EU delegacija je pozitivno ocijenila relativni porast istraženih i krivično gonjenih slučajeva torture i zlostavljanja, uključujući slučajeve protiv policajaca, ali je ujedno ukazala na potrebu preduzimanja daljih napora po ovom pitanju. Podsjetili su na potrebu efikasnog sprovođenja pravnog i političkog okvira za promovisanje, integraciju i zaštitu prava osoba s invaliditetom. Afirmativnim su ocijenili stupanje na snagu Zakona o životnom partnerstvu lica istog pola i ohrabрили Crnu Goru da efikasno uskladi sve relevantne zakone s pomenutim Zakonom, kako bi bio u potpunosti primjenjiv. EU delegacija je podsjetila da rodno zasnovano nasilje, posebno nasilje u porodici, ostaje pitanje koje izaziva zabrinutost i kome se mora posvetiti posebna pažnja. Nadalje, naglasili su važnost suštinskog unapređenja pravnog i institucionalnog okvira za zaštitu manjina i afirmativnim ocijenili usvajanje Strategije socijalne inkluzije Roma i Egipćana 2021-2025.

Crnogorska delegacija je upoznala da je Vlada u decembru 2021. donijela Odluku o formiranju Savjeta za prava lica sa invaliditetom, s ciljem da se unaprijedi njihov položaj i da se o pitanjima koja se odnose na lica sa invaliditetom odlučuje na nivou ovog Vladinog tijela. Takođe, podsjetila je da je u julu 2021. usvojena Nacionalna strategija rodne ravnopravnosti 2021-2025. s Akcionim planom 2021-2022, a u septembru 2021. usvojen III Periodični izvještaj o sprovođenju CEDAW konvencije. Crnogorska delegacija je informisala da je implementacija Zakona o životnom partnerstvu lica istog pola u toku i da je do sada sklopljeno šest životnih partnerstava u Crnoj Gori. Kada su u pitanju Romi i Egipćani, podsjetila je da je Vlada 2. IX 2021. usvojila Strategiju socijalne inkluzije Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2021-2025. s pratećim Akcionim planom te da je formirana i Komisija za praćenje sprovođenja Strategije, koja je održala konstitutivni sastanak u oktobru prošle godine.

Sloboda izražavanja i sloboda medija

Delegacija EU je podsjetila da je sloboda izražavanja jedna od osnovnih vrijednosti EU, ključni element procesa pristupanja Crne Gore EU i stub demokratije. Pohvaljeni su napori vlasti koji su uloženi u novi pravni okvir za medije. Međutim, iskazana je i zabrinutost u vezi s napadima i uznemiravanjem novinara, medijskih radnika i medija i nedostataka opipljivog napretka u istragama nekih od nedavnih slučajeva nasilja nad novinarima i medijskom imovinom, kao i starih slučajeva.

Crnogorska delegacija je podsjetila da je započeta izrada Medijske strategije te da je formirana Radna grupa za izradu sva tri medijska zakona.

Ostala pitanja u okviru poglavlja 24

Delegacija EU je pozdravila činjenicu da je saradnja Crne Gore s Eurojust-om nastavila da se unapređuje, s 57% više predmeta u 2020. u odnosu na 2019, uglavnom u vezi s organizovanim kriminalom, pranjem novca i krijumčarenjem narkotika. Dodatno, pohvalili su prošireno učešće Crne Gore u aktivnostima EMPACT-a – naročito s obzirom na to da počinje novi ciklus za period 2022-2025 – a posebno u aktivnostima koja se tiču suzbijanja šverca oružja i eksploziva, borbe protiv kriminalnih mreža uključenih u krijumčarenje migranata, suzbijanja računarskog kriminala i šverca narkotika, kao i nastavljenu blisku saradnju s Europol-om i ostalim relevantnim tijelima EU iz oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova. Uz to, ohrabрили su Crnu Goru da dalje osnaži svoju pravosudnu saradnju s državama članicama EU kroz učešće u zajedničkim istražnim timovima, kada god je to relevantno, kako bi se suštinski povećala sposobnost Crne Gore da se izbori s velikim međunarodnim kriminalnim mrežama.

Delegacija EU je pozdravila i usvajanje Strategije o migracijama i reintegraciji povratnika u Crnoj Gori za period 2021-2025, koja teži da osigura da politika upravljanja migracijama, praksa i diskusije uzimaju u obzir međunarodne obaveze Crne Gore u zaštiti lica koja traže međunarodnu zaštitu, izbjeglica i apatrida, kao i da prepozna uspostavljeni pravni okvir za njihovu zaštitu, u septembru 2021. Pohvalili su i podatak da su u decembru 2021. Crna Gora i Evropska kancelarija za podršku azilu (European Asylum Support Office – EASO) potpisale Mapu puta za saradnju između Crne Gore i EASO-a za period 2022-2023, čiji je opšti cilj unapređenje prostora zaštite za strance koji traže međunarodnu zaštitu u Crnoj Gori u skladu sa Zajedničkim evropskim sistemom azila (Common European Asylum System – CEAS) i praksama država članica EU. Dodatno, EU delegacija je poručila Crnoj Gori da nastavi sa svojim naporima i dalje osnaži svoje kapacitete za suočavanje s migracionim tokovima, u pogledu ljudskih i materijalnih resursa, obuka i kapaciteta za prihvatanje migranata, uz istovremenu borbu s neregularnim migracijama i krijumčarenjem migranata. EU delegacija je pozdravila otvaranje novog kontejnerskog naselja na Božaju, otvorenog uz finansijsku podršku EU te zatvaranje centra na Koniku, gdje smještajni standardi nijesu bili na potrebnom nivou, potcrtavši pak da Crna Gora mora povećati svoje ukupne prihvatne kapacitete, koji trenutno broje 164 kreveta, kako bi se mogla suočiti s potencijalnim intenziviranjem migracionih kretanja. Istakli su da Crna Gora treba da prioritarno riješi pitanje izgradnje stalnog objekta na Božaju, uz podršku putem IPA sredstava i poručili Crnoj Gori da obezbijedi da se odluke po zahtjevima za azil donose u redovnom roku i ni u kom slučaju nakon isteka vanrednog roka od 21 mjeseca.

Delegacija EU je pozdravila i to što je sprovođenje Sporazuma o statusu između Crne Gore i Evropske unije intenziviralo saradnju Crne Gore s Evropskom agencijom za graničnu i obalnu stražu (Frontex), te stvorilo nove mogućnosti za prenos dobrih praksi iz EU, pohvalivši pritom i poboljšanu situacionu svijest i kapacitet za reagovanje nakon osnivanja Nacionalnog koordinacionog centra (National Coordination Center – NCC) u 2019. Međutim, ukazali su i da Crna Gora treba da obezbijedi neophodna finansijska sredstva za implementaciju Šengenskog akcionog plana i da poboljša nadzor nad morskom i kopnom granicom, apelujući na Crnu Goru da nastavi s jačanjem svojih kapaciteta za upravljanje granicom i da riješi ključne nedostatke u dijelu ljudskih resursa i opreme, što uključuje i sistem za identifikaciju i registraciju migranata.

Nadalje, **delegacija EU** je pozdravila i činjenicu da Crna Gora nastavlja da ispunjava mjerila za viznu liberalizaciju, kao što je naznačeno i u Četvrtom izvještaju u okviru Mehanizma vizne suspenzije te konstatovala da se Crna Gora progresivno usklađuje s viznim režimom EU, ali i naglasila potrebu za potpunim usklađivanjem prije učlanjenja Crne Gore u EU. Ipak, izrazili su žaljenje zbog odluke crnogorske

Vlade da produži trajanje svog programa ekonomskog državljanstva za još jednu godinu, imajući u vidu da je Evropska komisija kontinuirano sugerisala Crnoj Gori da preispita ovaj program i u Četvrtom izvještaju u okviru Mehanizma vizne suspenzije preporučila Crnoj Gori da što je moguće ranije ukine program ekonomskog državljanstva, s obzirom na to da smatra kako ovakvi programi predstavljaju moguć rizik u pogledu pranja novca, utaje poreza, finansiranja terorizma, korupcije i infiltracije organizovanog kriminala. EU delegacija je poručila da će Evropska komisija nastaviti da blisko prati sprovođenje ovog programa, dokle god bude u toku. Konačno, EU delegacija je pozdravila i usvajanje Strategije prevencije i suzbijanja radikalizacije i nasilnog ekstremizma za period 2020-2024. i implementaciju Zajedničkog akcionog plana za borbu protiv terorizma za Zapadni Balkan, pozdravivši i činjenicu da je Crna Gora u decembru 2021. usvojila Strategiju za sprječavanje i suzbijanje terorizma, pranja novca i finansiranja terorizma za period 2022-2025.

Kada su u pitanju novosti u vezi s uspostavljanjem sistema za elektronsku identifikaciju i registraciju migranata, **crnogorska delegacija** je prenijela da su sljedeći dokumenti, koji sačinjavaju Master plan za elektronsku identifikaciju i registraciju migranata, sačinjeni i predstavljeni, od strane Frontex-a, u decembru 2021: Predložena rješenja, Implementacioni plan, Funkcionalni i nefunkcionalni zahtjevi. Crnogorska delegacija je istakla da se posebne aktivnosti koje Ministarstvo unutrašnjih poslova preduzima u cilju uvećanja smještajnih kapaciteta u oblasti migracija i azila odnose na: rekonstrukciju migracionog centra „Božaj“ (bivše Karaule „Božaj“), čijom realizacijom će se stvoriti uslovi za smještaj 120 lica u redovnim uslovima i 200 lica u vanrednim uslovima; rekonstrukciju postojećeg Centra za prihvata u Spuzi čijom realizacijom će se stvoriti uslovi za dodatnih 60 mjesta za smještaj; i postavljanje 10 kontejnera za smještaj i dva sanitarna kontejnera na novokupljenoj zemljišnoj parceli koja se graniči s kompleksom Centra u Spuzi, čime će se uticati na povećanje kapaciteta za još 60 mjesta. Takođe, crnogorska delegacija je poručila kako je uspostavljena praksa da se odluke po zahtjevima za međunarodnu zaštitu donose u rokovima kraćim od šest mjeseci, osim u složenim slučajevima koji zahtjevaju utvrđivanje složenog činjeničnog stanja, odnosno razjašnjenja složenih pravnih pitanja.

Crnogorska delegacija je dodala i da je Sporazum između EU i Crne Gore o aktivnostima koje sprovodi Evropska agencija za graničnu i obalsku stražu (Frontex) u Crnoj Gori počeo s primjenom u julu 2021. uspostavljanjem kontakt tačke „Debeli Brijeg“, čime je prvi put omogućeno da Frontex angažuje osoblje iz država članica EU u Crnoj Gori s mogućnošću primjene policijskih ovlašćenja, shodno propisima Crne Gore, uz prisustvo crnogorskog službenika (u izuzetnim slučajevima i bez prisustva crnogorskog službenika). U ovom kontekstu, crnogorska delegacija je podvukla da se među značajnijim rezultatima Frontex-ove podrške našim službenicima ističu sljedeći: otkrivanje 40 kg marihuane, oduzimanje dva motorna vozila po Interpol-ovoj potjernici, otkrivanje jedne falsifikovane francuske boravišne dozvole, utvrđivanje identiteta dvoje državljanina Kosova koji su se služili tuđim putnim ispravama i otkrivanje dvoje migranata iz Sirije.

Na temu ekonomskog državljanstva, **crnogorska delegacija** je informisala da je Vlada u decembru 2021. usvojila Informaciju o aktivnostima realizacije „Posebnog programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore“ za četvrti kvartal 2021, s predlozima daljih aktivnosti. Dodali su da je jedan od ključnih zaključaka navedenog dokumenta Vladina odluka da produži rok za dostavljanje prijave za sticanje državljanstva u skladu s odredbama Posebnog programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore za dodatnih 12 mjeseci, prvenstveno u cilju uspješnog završetka već započetih prioritetnih razvojnih projekata i podrške ekonomskim aktivnostima koje je Posebni program podstakao, kao i u cilju ublaženja negativnih efekata pandemije Covid19. Crnogorska delegacija je naglasila da je Informacija usvojena nakon što je Vlada sprovela sveobuhvatnu analizu Posebnog programa, imajući u vidu preporuke Evropske unije da je Posebni program potrebno

postepeno ukinuti, te da ona jasno signalizira Vladinu namjeru da Posebni program kao takav ukine. Na kraju, crnogorska delegacija je poručila da je Ministarstvo unutrašnjih poslova svjesno osjetljive prirode Posebnog programa i da će stoga nastaviti da strogo nadzire primjenu istog.

5. EKONOMSKO UPRAVLJANJE, FINANSIJSKA PITANJA I STATISTIKA

Ekonomska i finansijska pitanja

Delegacija EU je naglasila značaj posvećenosti dobrim makroekonomskim politikama i strukturnim reformama u cilju ostvarivanja daljeg napretka kada je u pitanju funkcionalna tržišna ekonomija. Posebno je akcentovana potreba da Crna Gora u potpunosti iskoristi prilike koje se pružaju Ekonomskim i Investicionim planom za Zapadni Balkan (EIP), posebno kada je u pitanju finansiranje infrastrukturnih projekata, kao i onih koje pomažu pri zelenoj i digitalnoj tranziciji. Takođe, istaknuto je da je potrebno dalje jačanje kapaciteta za planiranje i upravljanje kapitalnim investicijama kako bi se u potpunosti iskoristili svi benefiti koji se pružaju EIP-om. U tom kontekstu, EK je ponovila spremnost za još bližu saradnju kod kapitalnih investicija. Pohvaljen je jak oporavak crnogorske ekonomije u 2021, prije svega kroz turistički sektor koji je ključan u crnogorskoj privredi, kao i snažan oporavak privatne potrošnje. Iskazali su očekivanja da će se crnogorska ekonomija oporaviti i dostići nivo prije pandemije već tokom 2022. Naglašeno je da posebnu pažnju treba posvetiti i dalje visokom nivou javnog duga i održivosti javnih finansija, što zavisi od stabilne implemetacije Fiskalne strategije i Strategije upravljanja javnim dugom. Kada je riječ o tržištu rada, potcrtano da je uticaj Covid19 pandemije na nezaposlenost u značajnoj mjeri ublažen zahvaljujući subvencijama na plate, ističući da je nezaposlenost i dalje na veoma visokom nivou. Kao i prethodnih godina, ponovljeno je da su za snažniji oporavak zaposlenosti i pad stope nezaposlenosti neophodna revitalizacija i diverzifikacija privrednih aktivnosti, kao i rad na nadogradnji vještina radne snage.

Crnogorska strana je istakla da je 2021. bila godina ekonomskog oporavka i reformi sa ciljem poboljšanja životnog standarda crnogorskih građana, prije svega kroz programe „Evropa sad!“ i „Crna Gora odmah!“ i naglasila da je planirano uvećanje investicija ove godine za čak 108%, kao i jačanje nacionalnih kapaciteta sa posebnim naglaskom na sjeverni dio zemlje. Takođe, istaknuto je da će Crna Gora iskoristiti Ekonomski i Investicioni plan za poboljšanje infrastrukturne povezanosti, implementaciju zelene agende i digitalizaciju.

Statistika i finansijski nadzor

Delegacija EU je ponovila podršku Crnoj Gori da nastavi sa napretkom u usklađivanju sa Evropskim sistemom računa (ESA) 2010, uključujući i statistiku državnih finansija (GFS). Zabrinutost je iskazana u pogledu ljudskih i finansijskih resursa Uprave za statistiku Crne Gore (Monstat), te postavljen upit o aktivnostima po ovom pitanju. Naglašena je važnost poštovanja profesionalne nezavisnosti Monstata kao i značaj sprovođenja popisa stanovništva i domaćinstava u skladu sa zahtjevima i preporukama EU, podsjećajući da je EK u decembru 2021. dostavila svoje komentare na Nacrt zakona o popisu stanovništva, domaćinstava i stanova. Potrebno je da Crna Gora ojača primjenu upravljačke odgovornosti u javnoj upravi i da operacionalizuje centralizovanu budžetsku inspekciju u Ministarstvu finansija i socijalnog staranja (MFSS). Podsjetili su i na važnost daljeg usklađivanja sa pravnom tekovinom u oblasti zaštite finansijskih interesa EU.

Crnogorska strana je informisala o aktivnostima u oblasti statistike, ističući značaj ESA 2010 metodologije za koju su započete aktivnosti u stvaranju preduslova da Uprava za statistiku (MONSTAT) preuzme taj zadatak od Ministarstva finansija i socijalnog staranja, što podrazumjeva i izradu zakonodavnog i institucionalnog okvira, kao i rješavanje pitanja ljudskih resursa. Informisano da je od

ukupno 169 sistematizovanih radnih mjesta u MONSTAT-u trenutno popunjeno 96, kao i o planiranom zapošljavanju u toku 2022. Što se tiče zgrade za potrebe MONSTAT-a, naglasili su da se očekuje početak radova na adaptaciji i da je rok za završetak i prelazak u novu zgradu do kraja 2022. Posebno je naglašeno da se priprema popis stanovništva i domaćinstava, kao i da je Vlada utvrdila Predlog zakona o popisu stanovništva, domaćinstava i stanova u decembru 2021. dok se donošenje u Skupštini očekuje, o čemu će EK biti blagovremeno informisana.

Trenutno stanje po pitanju Zajedničkih zaključaka iz jula 2021. i Programa ekonomskih reformi (PER)

Delegacija EU je izrazila žaljenje što je Crna Gora kasno podnijela PER 2021-2023 i zahvalila na potvrdi da će Crna Gora ove godine ispoštovati rok i dostaviti PER 2022-2024 do kraja januara 2022. Dodatno, EK je podsjetila na usvojene Zajedničke zaključke iz jula 2021. koji sadrže i smjernice za Crnu Goru za nastavak neophodnih reformi za napredak na putu ka EU. Istovremeno, iskazali su očekivanja da će nova ekonomska politika, Fiskalna strategija i program strukturnih reformi biti na odgovarajući način odraženi u Programu ekonomskih reformi (2022-2024).

Crnogorska strana je potvrdila da su usvojene sve sugestije i preporuke EK sa prošlogodišnjeg Pododbora za ekonomska i finansijska pitanja i statistiku, ističući da će biti uključene u novi PER 2022-2024, koji će se do 31. januara 2022. dostaviti EK. Posebno je naglašeno da Crna Gora ostaje u potpunosti posvećena ispunjavanju svih svojih obaveza iz pregovaračkih poglavlja 17 – Ekonomska i monetarna unija, 18 - Statistika, 32 – Finansijski nadzor i 33 - Finansijske i budžetske odredbe, u cilju ostvarivanja pune spremnosti za članstvo u EU. Dodatno, crnogorska strana je podsjetila da je u Crnoj Gori sproveden AQR čiji su rezultati potvrdili stabilnost finansijskog sektora u Crnoj Gori i domaćeg bankarskog sistema, a da će se o ovoj temi dodatno diskutovati na videokonferenciji sa EK, zakazanoj za 3. februar 2022.

6. UNUTRAŠNJE TRŽIŠTE I KONKURENCIJA

Javne nabavke (pravna usklađenost, strategija javnih nabavki, međunarodni ugovori)

Delegacija EU je prepoznala značajan napredak koji je napravljen na legislativnom planu, odnosno da je postignut dobar nivo usklađenosti sa evropskim akcijem. Takođe, iskoristili su priliku da čestitaju na uvođenju elektronskog sistema javnih nabavki koji je zamjenio sprovođenje postupaka u papirnoj formi. Osim toga, ponovili su interesovanje za pitanje koncesije nad aerodromima u Crnoj Gori i istakli očekivanje da će predmetna procedura biti sprovedena u skladu sa praksom i pravilima zastupljenim u EU.

Crnogorska strana je iskoristila priliku da se zahvali kolegama iz EK na pozitivnim ocjenama za rezultate ostvarene u prethodnom periodu. Informisali su da su u toku aktivnosti na pripremi izmjena i dopuna Zakona o javnim nabavkama radi usaglašavanja zakonskih odredbi sa elektronskim sistemom javnih nabavki. Pored tehničkih poboljšanja Zakona, radi se i na izmjenama određenih zakonskih rješenja čija dosadašnja primjena ne odražava standarde i praksu EU. Očekuje se da će Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o javnim nabavkama biti utvrđen do kraja II kvartala 2022. Takođe, Strategija za unapređenje politike javnih nabavki i javno-privatnog partnerstva u Crnoj Gori za period 2021-2025 sa Akcionim planom za njeno sprovođenje za period II polovina 2021. i 2022. je usvojena na sjednici Vlade 14. oktobra 2021, dok je u toku implementacija samog Akcionog plana. Strategija je poslata EK na uvid i očekujemo komentare na pomenuti akt. Što se tiče elektronskog sistema javnih nabavki, u planu su njegova dalja poboljšanja u smislu povezivanja sa sistemima i platformama drugih državnih organa. Na

interesovanje EK o koncesiji nad aerodromima, crnogorska strana je istakla da nije bilo novih dešavanja na tom planu i da će, ukoliko dođe do promjena, blagovremeno informisati evropske partnere.

Konkurencija (Zakon o kontroli državne pomoći, slučajevi državne pomoći)

Delegacija EU potvrdila je da je Crna Gora dostigla dobar nivo usklađenosti sa evropskim zakonodavstvom u ovoj oblasti. Istakli su da organ nadležan za oblast konkurencije (Agencija za zaštitu konkurencije) treba u potpunosti da iskoristi svoja ovlašćenja, te da je neophodno osnažiti kapacitete sudova za rješavanje kompleksnih slučajeva u ovoj oblasti. Što se tiče državne pomoći, pozdravili su činjenicu da je Agencija za zaštitu konkurencije nastavila da jača svoju ulogu nezavisnog organa u predmetnoj oblasti. Podvukli su da donošenje tri negativna mišljenja u slučaju Montenegro Airlinesa i deset slučajeva pokrenutih po službenoj dužnosti pokazuje bolji bilans rezultata. Međutim, naveli su da Agencija još uvijek nije objavila mišljenja/odluke u oblasti državne pomoći u sektoru energetike i izrazili su interesovanje za rezultate izviđaja Agencije u ovim slučajevima. Nadalje, iz EK su istakli da je Crna Gora nastavila da usklađuje nacionalno zakonodavstvo sa Privremenim okvirom za mjere državne pomoći u cilju podrške privredi u kontekstu Covid19 pandemije i podrške njegovoj primjeni, te da je uspostavljanjem 3 registra, opšteg registra državne pomoći, de minimis i Covid19, povećana transparentnost rada AZK. Ukazano je da su kapaciteti AZK za sprovođenje zakonodavstva i dalje nedovoljni, te da je neophodno uložiti dodatne napore u pravcu novog zapošljavanja i jačanja postojećih kapaciteta. Takođe, istaknuto je da AZK treba da nastavi sa praćenjem primjene pravila o državnoj pomoći u velikim projektima koji se sprovode u saradnji sa trećim zemljama, te da u tu svrhu organu za državnu pomoć treba da bude omogućen pristup svim informacijama koje su neophodne za davanje mišljenja i donošenje obavezujućih odluka. Istaknuto je da nezavisan i funkcionalan sistem kontrole državne pomoći predstavlja osnov za dalji napredak Crne Gore na putu ka EU.

Crnogorska delegacija je informisala da je Savjet Agencije za zaštitu konkurencije u izvještajnom periodu izdao 47 odluka u oblasti državne pomoći, od čega je u pogledu postupaka ex-post kontrole donijeto 13 odluka o pokretanju ispitnih postupaka i devet odluka vezano za ocjene usklađenosti u postupcima ex-post kontrole. Istaknuto je da je od 2019. godine pokrenuto ukupno 26 postupaka ex-post kontrole, te da je do sada završeno 14 slučajeva uključujući dvije odluke za državnu pomoć dodijeljenu Montenegro Airlines-u, dok su u preostalim slučajevima koji su pokrenuti po službenoj dužnosti u toku istražni postupci. Nadalje, ukazano je da su u toku izazovni slučajevi poput Adriatic Marinas Tivat, Skijališta, Crnogorska i Barska plovidba. Kako je konstatovano i od strane EK, crnogorska strana je ponovila da je uspostavljanje tri registra (opšti, de minimis i za Covid19) pozitivno uticalo na povećanje transparentnosti rada Agencije, te da je imalo pozitivan efekat na edukaciju davaoca državne pomoći, kao i na promovisanje u oblasti državne pomoći. U osvrtu na slučajeve državne pomoći u oblasti energetike, ukazano je da je Agencija u prethodne tri godine donijela pet odluka koje se tiču Crnogorskog elektrodistributivnog sistema, Hidroelektrane „Perućica”, „Benergo doo“ (i jedna odluka u vezi sa obustavljanjem postupka) i Opština Tuzi, a sve su dostupne na sajtu Agencije i mogu biti dostavljene EK, na njihov zahtjev.

Zaštita potrošača i zdravlja

Delegacija EU je ohrabrila Crnu Goru da dovrši usklađivanje nacionalnog zakonodavstva u oblasti zaštite potrošača i javnog zdravlja sa posebnim akcentom na usklađivanje u oblasti prava pacijenata u prekograničnoj zdravstvenoj zaštiti i supstancama ljudskog porijekla. Takođe, istakli su važnost sprovođenja pravne tekovine EU, a posebno u oblasti kontrole duvana kroz osiguravanje neophodnih kapaciteta za njihovo sprovođenje. Osim toga, EK je podstakla Crnu Goru da posvećeno radi na daljem unaprijeđenju primarne zdravstvene zaštite i da nastavi borbu protiv Covid19 svim raspoloživim sredstvima.

U oblasti zaštite potrošača, **crnogorska delegacija** je informisala da je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti potrošača usvojen, pa su tako realizovana tehnička poboljšanja ovog Zakona, koja su dogovorena sa EK u periodu oktobar 2020 - januar 2021. Osim toga, istaknuto je da je Vlada donijela trogodišnji Nacionalni program zaštite potrošača 2022-2024, sa godišnjim Akcionim planom za realizaciju programa (za 2022), dok je Koordinaciono tijelo za nadzor proizvoda na tržištu donijelo Opšti program tržišnog nadzora za 2022, koji je objavljen na internet stranici Uprave za inspeksijske poslove. Istakli su da Crna Gora posvećeno radi na ispunjenju preostalih obaveza iz ove oblasti i da je u planu donošenje važnih akata neophodnih za postizanje potpune usklađenosti sa pravnom tekovinom EU, među kojima su Zakon o potrošačkim kreditima, Zakon o turizmu i ugostiteljstvu, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o nadzoru proizvoda na tržištu, Zakon o zaštiti potrošača i Zakon o kolektivnim tužbama.

U oblasti javnog zdravlja, **crnogorska strana** je zahvalila kolegama iz Brisela na konstantnoj podršci Crnoj Gori tokom trajanja pandemije Covid19. Kao u svim evropskim zemljama, crnogorski zdravstveni sistem je izložen konstantnom pritisku zbog pandemije koja diktira tempo ispunjavanja brojnih obaveza koje stoje pred zdravstvenim institucijama. Istakli su punu posvećenost obaveza sa evropske agende u dijelu javnog zdravlja tokom predstojeće 2022. godine. Takođe, naglasili su da je obezbjeđena dovoljna količina vakcina različitih proizvođača za sve građane Crne Gore kao jednog od ključnih elemenata za uspješnu borbu protiv pandemije. Informisali su da je u toku izrada Strategije razvoja zdravstva Crne Gore za period od 2022-2026. godine koja će precizno definisati pravce razvoja zdravstvenog sistema.

7. TRGOVINA, INDUSTRIJA, CARINE I POREZI

Sloboda kretanja robe

Delegacija EU je ohrabrila Crnu Goru da nastavi sa usaglašavanjem zakonodavstva s pravnom tekovinom EU u skladu sa akcionim planom u ovoj oblasti i da osigura sprovođenje usklađenog zakonodavstva u oblasti hemikalija sa regulatornim okvirom EU. Nadalje, ukazano je na potrebu obezbjeđivanja adekvatnih ljudskih i finansijskih resursa za ograde tržišnog nadzora, Institut za standardizaciju Crne Gore (ISME) i Akreditaciono tijelo Crne Gore, te ponovo naglašen značaj punopravnog članstva ISME u evropskim organizacijama CEN/CENELEC.

Crnogorska strana je informisala da intenzivno radi na daljem usaglašavanju zakonodavnog okvira u okviru poglavlja 1, te da je u izvještajnom periodu usvojen Zakon o standardizaciji i Zakon o potvrđivanju konvencije o osnivanju međunarodne organizacije za zakonsku metrologiju (OIML). Takođe, istaknuto je da su pripremljena i dva predloga: Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o tehničkim zahtjevima za proizvode i ocjenjivanju usaglašenosti i Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o nadzoru proizvoda na tržištu, koji su dostavljeni na EK na mišljenje. U dijelu preporuka EK koje se odnose na članstvo Instituta za standardizaciju u evropskim organizacijama za standardizaciju CEN/CENELEC, crnogorska strana je informisala da je Institut (ISME) 27. decembra 2021. podnio

aplikaciju za punopravno članstvo u ovim organizacijama. Kada je u pitanju institucionalni okvir i finansijski resursi, ukazano je da su kroz Zakon o budžetu za 2022, u dijelu kapitalnih projekata, predviđena sredstva za pripremu tehničke dokumentacije za izgradnju namjenskog objekta za potrebe institucija infrastrukture kvaliteta, te da Crna Gora ulaže napore na obezbjeđivanju dodatnih sredstava za funkcionisanje institucija infrastrukture kvaliteta.

Trgovina

Delegacija EU je ohrabrila Crnu Goru da nastavi s unaprjeđenjem ukupne trgovinske razmjene sa EU. Naročito su istaknuti pozitivni rezultati Crne Gore i u ispunjenju obaveza iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i kontinuirana, aktivna i konstruktivna uloga u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (STO).

Crnogorska strana je informisala da će nastaviti sa jačanjem ukupne trgovinske robne razmjene sa EU. Predstavljani su najnoviji statistički podaci kada je u pitanju ukupna spoljnotrgovinska robna razmjena Crne Gore za period januar - novembar 2021. godine, te istaknuto da je prema preliminarnim podacima ona iznosila 2.646,6 miliona eura, što ukazuje na rast od 17,7% u odnosu na isti period prethodne godine (izvoz robe imao je vrijednost od 378,5 miliona eura, a uvoz 2.268,1 miliona eura). Na liniji navedenog, informisali smo da je vrijednost ostvarene spoljnotrgovinske robne razmjene sa Evropskom unijom iznosila 1.162,2 miliona eura, odnosno 43,9% od ukupno ostvarene robne razmjene Crne Gore u istom periodu. U skladu s operativnim zaključcima sa sastanka Pododbora za trgovinu, industriju, carine i poreze (5. oktobar 2021 - tačka Trgovina), crnogorska strana je informisala da je Skupština 29. XII 2021. donijela Zakon o kontroli izvoza roba dvostruke namjene, koji je usaglašen sa Regulativom 2021/821, kao i Zakon o potvrđivanju Dodatnog protokola 6 o trgovini uslugama Sporazuma o izmjeni i pristupanju Centralnoevropskom sporazumu o slobodnoj trgovini. Oba propisa će biti dostavljena EK prema definisanoj praksi, u najkraćem roku.

Porezi i carine

Delegacija EU je ohrabrila Crnu Goru da ostvari dalji napredak u uklanjanju PDV-a i drugih poreskih oslobođenja koja nisu usklađena sa *acquis-em* EU. Nadalje, pozvali su Crnu Goru da usvoji strateški plan kako bi se dalje razvijali kapaciteti Uprave prihoda i carina i spriječio odliv kvalifikovanog i obučenog kadra. U konačnom, pozdravljene su zakonske mjere preduzete za zabranu skladištenja duvana u Luci Bar, te naglašen značaj pojačane kontrole i mjera poboljšanja, uključujući i drugu slobodnu zonu Podgorica.

Crnogorska strana je istakla da je Vlada 29. decembra 2021. usvojila Predlog carinskog zakona koji će stvoriti pravni osnov za carinska pravila i postupke na carinskoj teritoriji Crne Gore, a koji su u potpunosti usklađeni sa EU. Zakon će biti prilagođen uslovima u kojima se odvija savremena trgovina i cilj donošenja propisa je da se olakša protok robe u tranzitu, ulasku ili izlasku iz Crne Gore, kako bi se poboljšala konkurentnost domaćih kompanija, a istovremeno zaštitili finansijski i ekonomski interesi države, kao i sigurnost potrošača. Nadalje, istaknuto je da je Vlada na istoj sjednici donijela novu Odluku o zabrani skladištenja duvanskih proizvoda u Slobodnoj zoni „Luka Bar“, kojom se bliže propisuje postupanje carinskog organa u dijelu zabrane skladištenja duvanskih proizvoda. Navedenom odlukom u potpunosti je zabranjen plasman duvanskih proizvoda u Zonu, osim pretovara. Ukazano je da je Uprava prihoda i carina 5. januara 2022. donijela izmjenu Odobrenja kojim se odobrava početak rada „Slobodne zone“ „Luka Bar“, kojim se zabranjuje djelatnost skladištenja duvanskih proizvoda u Slobodnoj zoni „Luka Bar“. Takođe, crnogorska strana je informisala da je Uprava prihoda i carina pokrenula postupak izmjene i ukidanja svih rješenja o odobrenju za vođenje evidencije u zoni korisnika koji su obavljali djelatnost

skladištenja duvanskih proizvoda i kojima će biti određen rok za izvoz duvanskih proizvoda iz Slobodne zone „Luka Bar“.

8. SAOBRAĆAJ, ŽIVOTNA SREDINA, ENERGETIKA I REGIONALNI RAZVOJ

Životna sredina i klimatske promjene

Delegacija EU je ukazala na važnost dobrog upravljanja životnom sredinom istakavši izazove koje je potrebno hitno riješiti kao što su nedostatak administrativnih kapaciteta na nacionalnom i lokalnom nivou, nedovoljna međuinstitucionalna koordinacija i nedostatak održivog finansijskog okvira. Takođe, ukazano je na potrebu pojačanja ambicije ka zelenoj tranziciji, obezbjeđenje efektivnog učešća javnosti u donošenju odluka i sistematičnije integrisanje pitanja životne sredine i klimatskih promjena u druge sektore, uključujući turizam i energetiku. Ukazali su i na značaj Eko-fonda kao mehanizma za rješavanje potreba Crne Gore za ulaganja u životnu sredinu i klimatske promjene. Konstatovan je napredak u oblastima zaštite prirode i klimatskih promjena, posebno odluka o državnom vlasništvu nad Ulcinjskom solanom, kao i saradnja sa Njemačkom u pogledu obezbjeđivanja održivog upravljanja Solanom; zaustavljanje vojne obuke na Sinjajevini i proglašenje prvog zaštićenog područja u moru – Platomuni. Takođe, pozdravljena je činjenica da je lista nereguliranih deponija ažurirana u saradnji sa organizacijama civilnog društva. Istaknuta je važnost implementacije pravne tekovine EU u oblasti otpada i voda i ukazano da je neophodno osigurati da istraživanja ugljovodonika u Crnoj Gori budu sprovedena u skladu sa pravnom tekovinom EU u oblasti životne sredine. Pored toga, iskazana je zabrinutost zbog činjenice da je TE Pljevlja premašila dogovoreni preostali broj radnih sati i nastavila da radi uz eksplicitnu saglasnost Vlade, uz podsjećanje da je Energetska zajednica pokrenula postupak protiv Crne Gore.

EU delegacija je podsjetila i da je klimatska akcija u srcu Zelenog sporazuma i Zelene agende za Zapadni Balkan, te da je potrebno da Crna Gora intenzivira svoj rad na obezbjeđivanju konzistentnosti sa okvirom klimatske i energetske politike EU 2030 i da obezbijedi da njena strategija bude integrisana u sve relevantne sektorske politike i strategije, te da je neophodno povećati ambiciju u pogledu cilja smanjenja emisija gasova staklene bašte u okviru narednog ažuriranog nacionalno utvrđenog doprinosa (NDC).

Na kraju, ukazali su na značaj zaštite vodenih tokova, posebno rijeke Tare u kontekstu izgradnje autoputa Bar-Boljare i potrebe integrisanja Zelenog sporazuma u relevantne sektorske politike.

Crnogorska strana je informisala o rezultatima procesa usklađivanja nacionalnog zakonodavstva sa pravnom tekovinom EU u oblasti životne sredine i klimatskih promjena, posebno u oblastima kvalitet voda, industrijsko zagađenje, hemikalije, civilna zaštita i klimatske promjene. Posebno je istaknuto da je Vlada u decembru 2021. donijela Finansijsku procjenu Akcionog plana za ispunjavanje završnih mjerila u poglavlju 27. Informisali smo da su tokom 2021. uspostavljena tri morska zaštićena područja: Park prirode „Platomuni“, Park prirode „Katič“ i Park prirode „Stari Ulcinj“, dok su lokaliteti „Sopot“ i „Dražin Vrt“ stavljeni pod preventivnu zaštitu, te da je u toku izrada planova upravljanja za ova područja, kao i obuka rukovodilaca. Vezano za Ulcinjsku solanu, istaknuta je činjenica da je započet angažman CIM eksperta, kao i da je u toku finalizacija Devetog kvartalnog izvještaja o zaštiti Ulcinjske solane. U kontekstu istraživanja ugljovodonika, ukazano je na činjenicu da je Agencija za zaštitu životne sredine, u skladu sa zaključcima sa video-konferencije iz septembra 2019, kao i mjerama definisanim Akcionim planom za ispunjavanje završnih mjerila u poglavlju 27, pripremila Vodič o obaveznim mjerama koje se moraju sprovesti i poštovati, prilikom procjene uticaja projekata na životnu sredinu, u cilju zaštite vrsta od uticaja antropogene buke, pri svim aktivnostima planiranja i sprovođenja istraživanja nafte i gasa.

Crnogorska strana je informisala i o aktivnostima koje su u prethodnoj godini preduzete u pogledu remedijacije rijeke Tare u kontekstu izgradnje autoputa Bar-Boljare, planovima u pogledu nastavka aktivnosti na mapiranju staništa i vrsta u kontekstu uspostavljanja buduće ekološke mreže Natura 2000, slučaju Porto Skadar Lake, kao i rezultatima u okviru projekta „Upravljanje industrijskim otpadom i čišćenje”. U konačnom, ukazano je na rezultate u pogledu jačanja administrativnih kapaciteta u oblasti zaštite prirode, kao i činjenicu da predstoji još dosta posla u pogledu daljeg jačanja kapaciteta u okviru svih relevantnih institucija uključenih u sprovođenje obaveza u poglavlju 27.

Saobraćaj

Delegacija EU je konstatovala da je unaprijeđenje saobraćajne povezanosti kako između zemalja Zapadnog Balkana, tako i Zapadnog Balkana i EU jedan od ključnih faktora za razvoj i zapošljavanje, a koje donosi benefite po ekonomiju i građane. Podsjetili su, takođe, da Ekonomski i investicioni plan sadrži nekoliko ključnih investicija za Crnu Goru u ovoj oblasti. Nadalje, podvukli su da će Crna Gora, kako bi ispunila obećanje da će više ulagati u fizičku infrastrukturu, morati da unaprijedi i proširi svoje kapacitete za pripremu zrelih projekata, čvrstih tehničkih, ekoloških i finansijskih studija. Podsjetili su da je EK u više navrata pozivala na potrebu jačanja administrativnih kapaciteta u oblasti saobraćaja, energetike i trans-evropskih mreža i podvukli da nedavne kadrovske promjene i odlasci iskusnog kadra ovaj zahtjev čine još hitnijim. Konstatovano je, takođe, da generalno nije postignut napredak u oblasti saobraćaja poslednjih nekoliko godina, te da sva pitanja razmatrana u prethodnom periodu ostaju i dalje relevantna. Ukazano je na potrebu organizovanja redovnih sastanaka na tehničkom nivou kao i na važnost redovne komunikacije između EU, Crne Gore i svih relevantnih strana u vezi pripreme i izgradnje narednih dionica autoputa Bar-Boljare. Naglasili da, sve opcije koje je potrebno razmotriti treba budu finansijski i ekološki održive, kao i održive iz socio-ekonomske perspektive da bi bile kvalifikovane za kofinansiranje EU.

Crnogorska strana je izrazila uvjerenje da će u narednom periodu biti prilika za intenzivnijom komunikacijom. Konstatovali da Crna Gora ostaje posvećena razvoju fizičke infrastrukture, harmonizaciji propisa, unaprijeđenju usluga, ali i restrukturiranju preduzeća u oblasti saobraćaja i razvoju intermodalnosti. Potvrđena je posvećenost u korišćenju mogućnosti koje pruža Ekonomski i investicioni plan za Zapadni Balkan, te ukazano da je Vlada u decembru 2021. usvojila ažuriranu Jedinственu listu prioriteta infrastrukturnih projekata, gdje je oblast saobraćaja vrijedna 3,7 milijardi eura. Istaknuto je da dosadašnje iskustvo na realizaciji kompleksnih infrastrukturnih projekata ukazuje na potrebu kontinuiranog jačanja kadrovskih potencijala, dok je poštovanje primjenjivih propisa, procedura i standarda obavezno. Takođe, u vezi sa potrebama jačanja administrativnih kapaciteta, crnogorska strana je informisala da je tokom prethodne godine došlo do reorganizacije na nivou Vlade i većih kadrovskih fluktuacija, a kako je razvoj intermodalnosti jedan od prioriteta u narednom periodu, u organizacionoj strukturi Ministarstva kapitalnih investicija se planiraju određene promjene u skladu sa tim. Nadalje, istaknuto je da je u decembru 2021. usvojen Izvještaj o realizaciji Akcionog plana Strategije razvoja saobraćaja Crne Gore za 2019. i 2020, sa Akcionim planom za 2021. i 2022, kao i da će isti biti dostavljeni EK na uvid. Na toj liniji informisali smo i da su u međuvremenu preduzete aktivnosti za pronalaženje modaliteta realizacije određenih obaveza koje iz akcionih planova proizilaze, kao i da se pokreću aktivnosti i na ažuriranju Strategije razvoja saobraćaja u skladu sa preporukama Strategije pametne i održive mobilnosti za Zapadni Balkan. U kontekstu autoputa Bar-Boljare, konstatovano je da isti ostaje prioritet, te da se do kraja februara očekuje dostavljanje ažuriranog materijala Studije opravdanosti, kako bi se zatim obavile interne konsultacije na nivou Vlade i organizovao sastanak sa EK u vezi sa definisanjem daljih koraka, kako je to ranije i dogovoreno. Na samom kraju, podvučeno je da je Vlada čvrsto opredijeljena da poštuje sve relevantne propise, kako bi projekat bio održiv finansijski i sa aspekta zaštite životne sredine.

Energetika

Delegacija EU je ukazala da Crna Gora ima dobar nivo spremnosti u ovoj oblasti, konstatujući da je glavni pokretački prioritet širenje Energetske unije u svim njenim dimenzijama: podrška energetske bezbjednosti, integraciji tržišta i energetske tranziciji, uključujući energetske efikasnost i obnovljive izvore energije. U pogledu energetske politike EU, podsjetili su da je Energetska unija glavni politički instrument za postizanje Evropskog zelenog dogovora. U tom kontekstu je podvučeno da Crna Gora, pridržavajući se Evropskog zelenog dogovora, treba da usvoji ciljeve energetske efikasnosti, obnovljive energije i smanjenja emisije gasova sa efektom staklene bašte. Ukazali na potrebu ubrzanja aktivnosti u cilju donošenja Zakona o snabdijevanju naftnim derivatima u slučaju poremećaja u snabdijevanju kako bi se ispunili zahtjevi u vezi sa strateškim rezervama nafte i samim tim stvorio osnov za uspostavljanje tijela za strateške rezerve, te da se počne sa akumuliranjem fizičkih rezervi, u cilju povećanja sigurnosti snabdevanja energijom.

Crnogorska strana je podsjetila na usvajanje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o energetici kojim je regulisan pravni osnov u vezi sa: dugoročnim planiranjem razvoja energetike kroz izradu integrisanog nacionalnog energetskeog i klimatskog plana; proizvodnjom električne energije iz obnovljivih izvora ili visokoeffikasne kogeneracije za sopstvene potrebe i razmjena električne energije na mjestu priključenja, imenovanje nominovanog operatora tržišta električne energije (NEMO) koji će obavljati poslove vezane za jednodnevno spajanje tržišta električne energije i razvoj i unaprjeđenje tržišta električne energije. Ukazano je da će Crna Gora ostati posvećena pridržavanju Evropskog zelenog dogovora, te akcentovano da će Nacionalni energetski i klimatski plan Crne Gore, između ostalog, sadržati nacionalne ciljeve koji se odnose na energetske efikasnost, obnovljivu energiju i emisije gasova staklene bašte, kao i da se radi na izradi predmetnog plana i nastavljaju aktivnosti u skladu sa utvrđenim rokovima.

U dijelu sigurnosti snabdijevanja, **crnogorska strana** je informisala da se nakon brojnih konsultacija i detaljne analize tržišta nafte i kapaciteta države, Ministarstvo kapitalnih investicija opredijelilo za industrijski model formiranja strateških rezervi, koji će povećati sigurnost snabdijevanja u slučaju poremećaja u snabdijevanju, te da se, imajući u vidu navedeno, trenutno radi na izradi inoviranog zakonskog okvira. U cilju povećanja sigurnosti snabdijevanja držanjem strateških rezervi, a ne samo formalnim ispunjavanjem obaveze, istaknuto je da će Crna Gora zahtijevati od uvoznika da dio strateških rezervi drže na teritoriji Crne Gore. Nadalje, crnogorska strana je informisala je da će inovirana metodologija za formiranje maksimalne maloprodajne cijene naftnih derivata uključivati naknadu za držanje strateških rezervi, koja bi bila sastavni dio maloprodajne cijene benzina, dizela i kerozina. Upoznala je i da će poslove nadzora koji obuhvataju kontrolu količine i raspoloživosti strateških rezervi vršiti Odjeljenje za formiranje i praćenje strateških rezervi naftnih derivata, koje je već formirano u okviru Uprave za ugljovodonike. Na samom kraju, konstatovano je da se nastavlja proces izrade novog pravnog okvira iz oblasti zaštite od jonizujućih zračenja, radijacione i nuklearne sigurnosti i bezbjednosti, kroz usvajanje novog zakona i izradu podzakonskih akata.

Regionalni razvoj

Delegacija EU je istakla važnost jačanja administrativnih kapaciteta i zadržavanja ključnog osoblja za pripremu i implementaciju projekata, kao i postupke javnih nabavki, s obzirom na izazove i mogućnosti IPA III Ekonomskog i investicionog plana za Region, pritom podsjećajući na izazove prilikom sprovođenja operativnih programa IPA II i IPA I.

Crnogorska strana je informisala da je Vlada na sjednici od 28. oktobra 2021. donijela Odluku o obrazovanju Radne grupe za pripremu i vođenje pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji za oblast pravne tekovine Evropske unije koja se odnosi na pregovaračko poglavlje 22 – Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata („Sl. list Crne Gore“, broj 121/21). Prvi sastanak novog formata Radne grupe održan je 10. novembra 2021. Takođe, Vlada je, na sjednici od 16. decembra 2021. usvojila Mapu puta za ispunjenje preostalih obaveza u odnosu na privremeno zatvaranje pregovaračkog poglavlja 22 – Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata. Time se pruža prilika da se u narednom periodu dinamizira rad u okviru poglavlja i posveti veća pažnja ispunjavanju obaveza ka članstvu u EU, u skladu sa mjerilima za zatvaranje pregovora u 22. pregovaračkom poglavlju. Crnogorska strana je zaključila da je 2021. bila uspješna godina kada je riječ o ugovaranju i implementaciji sredstava EU pretpristupne podrške.

9. POLJOPRIVREDA I RIBARSTVO (UKLJUČUJUĆI BEZBJEDNOST HRANE)

Delegacija EU je pozdravila određeni napredak koji je ostvaren u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja naglašavajući važnost ulaganja dodatnih napora u pogledu usklađivanja sa pravnom tekovinom EU, odnosno implementacije Akcionog plana. Naročitu pozornost obratili su ka izradi nove Strategije razvoja poljoprivrede i ruralnih područja, čija izrada treba da bude prioritet u narednom periodu, naglašavajući dodatno važnost integrisanja elemenata Zelene agende odnosno stuba-održivi prehrambeni sistemi i ruralna područja u ovaj dokument. Konstatovali su napredak u pogledu implementacije IPARD II programa, ali su i istakli da je Crna Gora sporo sprovodila šeme avansnog plaćanja što je moglo voditi ka gubitku određenih sredstava na kraju 2021. Na liniji navedenog, naglasili su važnost unaprjeđenja sprovođenja IPARD II programa, dobijanja povjerenja izvršenja budžeta za nove mjere kao i obezbjeđivanja potpune pripreme za primjenu IPARD III programa.

U oblasti bezbjednosti hrane, veterine i fitosanitarnih poslova konstatovana je kontinuirana implementacija Strategije. Ukazano je da je Nacionalni program za unaprjeđenje objekata za proizvode životinjskog porijekla i objekata za nusproizvode životinjskog porijekla inoviran, da je nastavljeno sprovođenje istog, te da je sada više od 50% objekata u skladu sa zahtjevima EU. Istaknut je kontinuiran doprinos Crne Gore u iskorijenjivanju bolesti plavog jezika, bjesnila i bolesti kvrgave kože, što je od velike važnosti kako za region, tako i za EU i napredak Crne Gore na putu ka članstvu.

U dijelu ribarstva je konstatovan nastavak sprovođenja Akcionog plana za usklađivanje, sprovođenje i primjenu pravne tekovine EU. U vezi sa izradom nove Strategije, naglašena je neophodnost ubrzanja rada, dok je u pogledu usvajanja okvirnog zakonodavstva, čije je usvajanje na čekanju, ukazano na potrebu ostvarivanja dodatnog napretka. Pozdravljena je kontinuirana aktivna uloga Crne Gore u regionalnim formatima, naročito u Generalnoj komisiji za ribarstvo Mediterana, te naglašena važnost daljeg rada u pogledu promovisanja održivog upravljanja zajedničkim ribljim resursima.

Crnogorska delegacija je informisala u vezi izrade nove Strategije poljoprivrede i ruralnih područja 2022-2028 i s tim u vezi istakla da su aktivnosti intenzivirane, te da se prvi Nacrt dokumenta očekuje početkom februara 2022. Na liniji navedenog, ukazano je da je, u skladu sa Akcionim planom za adresiranje ključnih preporuka iz Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori, dostavljanje finalnog Nacrta strategije EK na uvid i mišljenje planirano za II kvartal 2022, dok je u skladu sa Programom pristupanja Crne Gore EU 2022-2023 usvajanje iste planirano za III kvartal 2022.

Na liniji sa zaključcima sa Pododbora, crnogorska strana je informisala da je Akcioni plan za ispunjavanje preporuka eksperata EU sadržanih u Izvještaju ekspertske misije za politiku kvaliteta i vino ažuriran, kao i da su nastavljene aktivnosti na sprovođenju istog. U nastavku je ukazano da je Udruženje vinogradara

i vinara Riječke nahije dostavilo proizvođačku specifikaciju i zahtjev za zaštitu naziva za oznaku porijekla vina „Riječka nahija“, te da će isti biti zaštićen, ukoliko se u predviđenom roku ne javi potreba za korekcijama. U vezi sa usaglašavanjem sa pravnom tekovinom EU, naglašeno je da je Predlog zakona o jakim alkoholnim pićima upućen u Sekretarijat za zakonodavstvo i da se utvrđivanje istog očekuje u I kvartalu 2022, a sve u skladu sa Programom pristupanja Crne Gore EU 2022-2023. Nadalje, apostrofirana je činjenica da je Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede registrovalo prvi crnogorski Panel za senzorsku ocjenu kvaliteta djevičanskih maslinovih ulja, te da su uz prethodno opremanje i ovlaštenje laboratorije za senzorsku analizu, stvoreni preduslovi za potpunu kontrolu kvaliteta i kategorizaciju djevičanskih maslinovih ulja koja se proizvode u Crnoj Gori i ulja koja se uvoze i distribuiraju na crnogorskom tržištu. U okviru CMO politike, ukazano je da je izrađen Nacrt programa za poboljšanje dostupnosti hrane (voće, povrće, mlijeko i mliječni proizvodi za škole) i da se usvajanje istog očekuje u I kvartalu 2022. U vezi sa Programom, naglašeno je da su u isti prenešene odredbe evropskih propisa kojima se uređuje politika školskih šema. Dodatno je istaknuto da su uvedene garancije u sistem uvoznih preferencijalnih carinskih kvota.

Crnogorska strana je informisala da je kroz Agrobudžet za 2021. nastavljeno sa usaglašavanjem politike direktnih plaćanja kao i da je isplaćeno preko 3000 korisnika koji su podnijeli zahtjev kroz Evidenciju zahtjeva (GSAA). Ukazano je da je u okviru MIDAS 2 projekta završen tender i odabran ekspert za sprovođenje projekta za uvođenje livada i pašnjaka u okviru SIZEP-a i odabir agro-ekološke mjere. Završena je tehnička specifikacija za nadogradnju GSAA i odobrena od strane Svjetske banke, te je u toku procedura nabavke za istog. U vezi sa regionalnim kancelarijama, istaknuto je da je pripremljen i objavljen tender za izradu projekta kuće poljoprivrede/regionalne kancelarije u Beranama, kao i da su u toku pripremi radovi u vezi sa regionalnim kancelarijama u Pljevljima i Nikšiću. Što se tiče FADN sistema, apostrofirano je da je u okviru projekta UNFAO „Unapređenje tehničkih kapaciteta za uspostavljanje FADN sistema u Crnoj Gori“ izrađen potpuno novi FADN softver, nakon čega su prikupljeni računovodstveni podaci sa 32 reprezentativna poljoprivredna gazdinstva. Ukazano je da su sprovedene i intenzivne obuke službenika, koji će administrirati FADN sistem, i prikupljača podataka u okviru savjetodavnih službi, kao i da je uspostavljena komunikacija sa RICCA1 bazom EK, te da su prikupljeni podaci validirani. U vezi sa IPARD III programom, naglašeno da je 28. decembra 2021. poslat Nacrt ka EK na komentare. Takođe, ukazano je da je pripremljen predlog akreditacionog paketa za Mjeru 9 – Tehnička pomoć koji je dostavljen NAO. Dodatno, a što se tiče IPA-e, ukazano je da je u periodu od oktobra 2021. do januara 2022. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede u saradnji sa Upravom za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove intenzivno radilo na pripremi projektne dokumentacije za aktivnosti koje su predviđene da budu finansirane kroz IPA 2021. Na liniji sa tim, ukazali su da su programirane tri komponente za podršku ukupne vrijednosti od 9 miliona eura. Takođe, ukazano je da je Ministarstvo dalo doprinos u izradi IPA III Strateškog odgovora i kandidovalo projekte za IPA 2023/2024. Dodatno je istaknuto da je uprkos prisustvu pandemije Covid19 i otežane spoljnotrgovinske razmjene, sprovođenje SSP-a bilo neometano, a da je u poređenju sa 2019. zabilježen smanjen obim trgovine, kako primarnim, tako i prerađenim poljoprivrednim proizvodima.

U pogledu sprovođenja IPARD II programa, ukazano je da su kroz Mjeru 1 isplaćena 204 zahtjeva sa podrškom od 6,7 miliona, a kroz Mjeru 3, 13 zahtjeva kroz tri javna poziva sa podrškom od 3,2 miliona eura. Dodatno su informisali da je u izvještajnom periodu u okviru prvog javnog poziva za Mjeru 1 zahtjev podnijelo pet aplikanata od kojih su isplaćena dva ukupne vrijednosti 853,0004,26 eura, dok su tri zahtjeva za avansno plaćanje podnijeta i isplaćena u iznosu od 260,245.27. Istaknuto je da je u okviru drugog javnog poziva podnešeno 18 zahtjeva za isplatu i jedan za fazno plaćanje od čega je isplaćeno devet korisnika sa podrškom od 359,173,14 eura. Dodatno su informisali da je Treći javni poziv trajao od

10. novembra do 27. decembra 2021, te da je podnijeto 112 zahtjeva za podršku ukupne vrijednosti 11,851,724.63 eura. Takođe, najavljeno je raspisivanje novih javnih poziva i to za Mjeru 3, 14. februara 2022, kao i za Mjeru 1 mjesec dana kasnije. U vezi Prvog Javnog poziva za Mjeru 7, ukazano je da je ista u fazi ugovaranja, odnosno da su podnijeta 102 zahtjeva, ali da nijedna aplikacija nije bila kompletna, te je za 57 aplikacija poslato obavještenje o dopuni dokumentacije dok su ostale na obavještenju o ispitnom postupku.

U pogledu bezbjednosti hrane, veterine i fitosanitarne politike, ukazano je da se Strategija sprovodi kontinuirano, kao i da je u izvještajnom periodu donijeto 18 podzakonskih akata. U oblasti bezbjednosti hrane, istaknuto je da je u cjelosti implementiran Program mjera bezbjednosti hrane i hrane za životinje za 2021, kao i da je u toku izrada novog Programa za 2022. Što se tiče Nacionalnog programa za unapređenje objekata za proizvode životinjskog porijekla i objekata za nusproizvode životinjskog porijekla (NPUO), ukazano je da je isti inoviran i da se aktivnosti sprovode u skladu sa planovima za unaprijeđenje. U vezi sa Planom upravljanja nusproizvodima životinjskog porijekla koji nijesu namjenjeni ishrani ljudi, sa Akcionim planom, naglašeno je da se isti sprovodi u skladu sa planovima, apostrofirajući činjenicu da je na Vladi usvojena informacija sa zaključcima koji se tiču izgradnje postrojenja za preradu nus proizvoda životinjskog porijekla do kraja 2024. Nadalje, ukazano je da se Nacionalni program za unapređenje kvaliteta sirovog mlijeka sa planom za postupanje sa neusaglašenim sirovim mlijekom sprovodi u skladu sa planiranim aktivnostima. Takođe, istaknuto je da je u izvještajnom periodu dodatno realizovano uzorkovanje proizvoda od mlijeka proizvedenog na registrovanim porodičnim gazdinstvima na kojima se vrši prerada mlijeka isključivo od sopstvenih životinja radi provjere mikrobioloških kriterijumima. Na osnovu dobijenih rezultata uzetih 2.092 uzorka, utvrđena je 9% veća usaglašenost u odnosu na rezultate iz prethodnog uzorkovanja. Što se tiče veterine, ukazano je da je implementiran Program obaveznih mjera zaštite zdravlja životinja za 2021, a da je u toku izrada novog Programa za 2022. Takođe, crnogorska strana je informisala da su sredstva za dio Programa za nadzor afričke kuge svinja i Bolesti krgave kože obezbijedena od strane EK.

U pogledu vakcinacije, podsjetili su da je u Crnoj Gori od 1. januara 2020. u Crnoj Gori ukinuto vakcinisanje protiv klasične kuge svinja, bolesti krgave kože i bolesti plavog jezika na osnovu epidemiološke situacije u zemlji i regionu i da se sprovode mjere nadzora. Dodatno je ukazano da su finansijska sredstva za nabavku i sprovođenje oralne vakcinacije lisica protiv bjesnila obezbijedena kroz IPA podršku za naredne 4 kampanje vakcinacije. Kada je riječ o Afričkoj kugi svinja, naglašeno je da ista nikada nije zabilježena u zemlji, uz to apostrofirajući da Crna Gora sprovodi sve preventivne mjere koje mogu doprinijeti smanjenju rizika od pojave i širenja afričke kuge svinja na teritoriji naše zemlje, kao i kampanju za podizanje svijesti. U dijelu fitosanitarne politike, informisali smo da je Program fitosanitarnih mjera za 2021. implementiran u skladu sa planiranom dinamikom, te da je u toku izrada Programa za 2022. Takođe, ukazano je da je Crna Gora nastavila sa sprovođenjem Nacionalnog plana za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja u skladu sa Akcionim planom za period 2016-2021, a da je u oktobru 2021. objavljen novi Nacionalni plan za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja za period 2021-2026.

U okviru ribarstva, **crnogorska strana** je ukazala da su nastavljene aktivnosti na izradi Strategije razvoja ribarstva sa Akcionim planom za programski period 2023-2028. S tim u vezi, ukazano je da je u toku odabir eksperta sa kojim će Radna grupa nastaviti rad na izradi dokumenta. Na liniji sa tim, istaknuto je da je Akcionim planom za adresiranje ključnih preporuka iz Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori, dostavljanje finalnog Nacrta strategije EK na uvid i mišljenje, planirano za II kvartal 2022, dok je u skladu sa Programom pristupanja Crne Gore EU 2022-2023 usvajanje iste planirano za IV kvartal 2022. Kada je riječ o usklađivanju sa pravnom tekovinom EU, istaknuto je da je 28. oktobra 2021. utvrđen Predlog zakona o organizovanju tržišta u ribarstvu i akvakulturi, te da je isti upućen Skupštini. Što se tiče daljeg

usaglašavanja, ukazano je da je utvrđivanje Predloga zakona o strukturnim mjerama i dodjeli državne pomoći u ribarstvu i akvakulturi, planirano za I kvartal 2022, a da je u procesu usaglašavanja sa resornim ministarstvima. Takođe, ukazano je da su nastavljene aktivnosti na implementaciji Evropske strategije za Jadransko–jonski region (EUSAIR), naročito u pogledu implementacije prvog stuba Strategije koji se odnosi na Plavi rast i kojim zajedno koordiniraju Crna Gora i Grčka. S tim u vezi, crnogorska strana je informisala da je 7. decembra 2021. održan redovni 14. sastanak Tematske nadzorne grupe za Plavi rast, na kojem je, između ostalog, sagledano do kojeg stepena su vodeće inicijative (flagships) EUSAIR-a definisane u susret novom finansijskom programskom periodu 2021-2027, uključene u Glavne programe (ERDF, ERIF, CF, EMFF, IPA), Transnacionalne programe (ADRION), Programe prekogranične saradnje (CBC), kao i na nacionalnom nivou (9 zemalja koje sprovode EUSAIR).

10. INOVACIJE, LJUDSKI RESURSI, INFORMATIČKO DRUŠTVO I SOCIJALNA POLITIKA

Socijalna politika i zapošljavanje

Evropska strana je pozdravila napore Crne Gore ka rješavanju ključnih zakonodavnih izazova u ovoj oblasti, posebno u pogledu Zakona o radu i Zakona o zabrani diskriminacije. Pozdravljena je odlučnost Crne Gore u uspostavljanju Garancije za mlade kao važnog instrumenta za jačanje položaja mladih u društvu, a posebno na tržištu rada. Naglasili su da je fokus na daljem sprovođenju i praćenju sprovođenja navedenih zakona od ključnog značaja u cilju njihove djelotvornosti za građane. Ukazano je na potrebu ulaganja većih napora u oblasti zaštite i zdravlja na radu, kao i na značaj socijalnog dijaloga. Evropska strana je podsjetila, takođe, na potrebu daljeg unapređivanja u dijelu prikupljanja podataka.

Crnogorska strana je informisala o radu na izmjenama i dopunama Zakona o radu, kao i na njegovom usklađivanju sa Direktivom o ravnoteži između privatnog i poslovnog života i Direktivom o transparentnim i predvidivim radnim uslovima u Evropskoj uniji. Ukazano je i na unapređenje socijalnog dijaloga. Crnogorska strana je informisala o donošenju Zakona o mirnom rješavanju radnih sporova, Nacionalne strategije zapošljavanja 2021-2025, kao i podzakonskim aktima iz oblasti zaštite i zdravlja na radu. Ukazano je na proces pripreme važne Strategije za unapređenje zaštite i zdravlja na radu u Crnoj Gori 2022-2027. sa Akcionim planom za 2023. U dijelu antidiskriminacije i jednakih mogućnosti, crnogorska strana je informisala da je usvojena Nacionalna strategija rodne ravnopravnosti 2021-2025, Završni izvještaj o sprovođenju Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti 2017-2021. i Završni izvještaj o realizaciji Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020 i Akcioni plan za sprovođenje Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za period 2017-2021. za 2021. sa Izvještajem o realizaciji Akcionog plana za 2019. i 2020. Ukazano je na plan izrade novog Zakona o zabrani diskriminacije u III kvartalu 2022.

Kada je riječ o pravima pripadnika LGBTI populacije Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava će finansirati ukupno 9 (devet) projekata NVO u 2022. Crnogorska strana je dalje informisala da će u drugom kvartalu, u oblasti prava osoba sa invaliditetom, biti donijeta Strategija za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti 2022-2027. sa Akcionim planom za 2022-2023. Takođe, notirali su da je usvojena Odluka o uspostavljanju Savjeta za prava osoba s invaliditetom.

Crnogorska strana se dalje osvrnula na borbu protiv sive ekonomije i međuresorsku radnu grupu koja je osnovana u cilju pripreme Akcionog plana za uspostavljanje interoperabilnosti među odabranim informacionim sistemima i bazama podataka s ciljem upravljanja bazama tržištem rada u Crnoj Gori. Takođe, podsjetili su na izmjene i dopune Zakona o radu u cilju definisanja povećane minimalne plate kao dio programa „Evropa sad“, kao i pojačanih napora u dijelu monitoringa i eventualne prevencije zloupotreba i kršenja prava radnika.

U kontekstu uvođenja programa „Garancija za mlade“, crnogorska strana je izvijestila o formiranju radnog tima za uvođenje programa koji je, pored eksperata u toj oblasti, uključio predstavnike socijalnih partnera i omladinskih nevladinih organizacija, ali i o obrazovanju Međuresorske radne grupe za uvođenje programa „Garancija za mlade“ na visokom nivou u cilju sagledavanja svih trenutnih politika za mlade, ali i kreiranja budućih programa podrške ovoj ciljnoj grupi. Podsjetili su i na to da je donijet Program podrške za zapošljavanje mladih koji predstavlja preteču uvođenju programa „Garancija za mlade“.

Nauka i istraživanje / obrazovanje i kultura

U oblasti nauke i istraživanja, **evropska strana** je pozdravila napore Crne Gore u dijelu implementacije Strategije pametne specijalizacije i konstatovala da je zapaženo povećano učešće u programu Horizont 2020. Evropska strana je takođe čestitala našoj državi na uspostavljanju Fonda za razvoj za inovacije i ukazala da u Komisiji teže tome da se izdvajaju sredstva za afirmaciju aktivnosti u ovoj oblasti.

U oblasti obrazovanja i kulture, **evropska strana** je pozdravila povećanu stopu upisa djece u predškolskim ustanovama, naglasila napredak u oblasti stručnog obrazovanja, posebno kada je riječ o ishodima učenja, ali i ukazala na potrebu dugoročne Strategije za sektor obrazovanja. Dalje, ukazano je na potrebu napretka u dijelu PISA rezultata, naglasivši da Crna Gora treba da radi na smanjenju jaza između obrazovnih vještina i potreba tržišta rada. Dodatno, evropska strana je ukazala i na značaj inkluzije Roma u obrazovnom procesu, evaluacije obrazovanja, kao i na potrebu podsticanja razvoja kreativnih industrija.

Crnogorska strana je, kada je riječ o dugoročnoj Strategiji za sektor obrazovanja, podsjetila da je formirana Mreža službenika za strategijsko planiranje, a da se do marta 2022. očekuje finalizacija sveobuhvatne Analize sektora obrazovanja. Dalje je ukazano da je predviđena izrada Akcionog plana koji će tretirati nalaze i preporuke iz Analize. U kontekstu stope obuhvata predškolskim vaspitanjem i obrazovanjem, istaknuto je da je taj procenat u Crnoj Gori oko 74%. Ukazano je na činjenicu da je nedostatak infrastrukturnih kapaciteta za prijem djece najveći izazov sa kojim se naša država suočava i ulaže napore kako bi se situacija poboljšala. U kontekstu napretka u stručnom osposobljavanju, crnogorska strana je pozdravila IPA podršku zbog opreme koja je nabavljena kroz SOPEES program za 8 stručnih škola iz oblasti poljoprivrede, elektrotehnike i ugostiteljstva. Na planu jačanja monitoringa i evaluacije dualnog obrazovanja, Crna Gora se opredijelila da po istoj metodologiji kao zemlje članice izvještava po osnovu Osnaburške deklaracije i Preporuke Savjeta EU o stručnom obrazovanju i na taj način demonstrira posvećenost kako procesu integracije, tako i kontinuiranom unapređenju stručnog obrazovanja. Takođe, crnogorska strana je ukazala na to da se već nekoliko godina uz direktno učešće Evropske trening fondacije, pripremaju i prate izvještaji o sprovođenju dualnog obrazovanja. Pojašnjeno je da će navedene aktivnosti i njihova realizacija imati implikacije na smanjenje jaza vještina na tržištu rada između ponude i tražnje i na taj način doprinijeti boljem položaju i zapošljivosti mladih.

Apostrofirano je da će Crna Gora posvećeno raditi na realizaciji aktivnosti definisanih Strategijom socijalne inkluzije Roma i Egipćana, uz kontinuiranu realizaciju podrške kroz angažman asistenata u nastavi, mentora, obezbjeđenje školarina i prevoza za učenike RE populacije.

Informatičko društvo

Evropska strana je podsjetila na značajan uspjeh ukidanja rominga u regionu i pozdravila napredak u kontekstu 5G mreža. Podsjetila je na značaj nezavisnosti medijskog regulatora te u tom smjeru ukazala na potrebu usaglašavanja medijskih zakona s pravnom tekovinom EU. Notirala je razvoj uređivačke politike javnog servisa RTCG-a.

Crnogorska strana izvijestila da je u toku intenzivan rad na izradi tri medijska zakona, Medijske strategije, kao i Zakona o elektronskim komunikacijama. Ukazano je na plan intenziviranja aktivnosti u 2022, posebno u dijelu tema operabilnosti i usluga povjerenja.

11. FINANSIJSKA PODRŠKA EU

Što se tiče IPA-e, **Delegacija EU** je podsjetila da su sredstva Instrumenta za pretprijetnu podršku za 2014-2020 (IPA II) u potpunosti programirana i da je neophodno ugovoriti preostala sredstva. Naglašeno je da je od ključnog značaja osigurati ova sredstva kako bi se podržali projekti i programi koji su tu da aktivno podrže pristupne i reformske ambicije Crne Gore. Istaknuto je da se posebna pažnja mora usmjeriti na ugovaranje svih programa iz alokacija 2018 i 2020. Nadalje, EU delegacija je ponovila da se sprovođenje IPARD-a takođe mora ubrzati kako bi se izbjegao rizik automatskog povlačenja sredstava od strane EK. Paralelno s tim, moraju se pojačati naponi kako bi se osiguralo efikasno sprovođenje programa i projekata u svim sektorima IPA-e.

Delegacija EU je dalje naglasila da je fokus sada čvrsto na izradi IPA III, ističući važnost bolje pripreme projekata, efikasnijih postupaka javnih nabavki, koordinacije i implementacije. Podsjetili su da IPA III snažno naglašava stratešku važnost i zrelost programa i projekata, te ponovili neophodnost zadržavanja i izgradnje struktura u smislu kompetencija i broja službenika, te održavanja djelotvorne politike zadržavanja kadrova u skladu kako sa zahtjevima reforme javne uprave, tako i sa potrebom pripreme za odgovorno upravljanje EU fondovima. Istaknuto je da tehnička podrška za jačanje administrativnih i pravosudnih kapaciteta za usvajanje i primjenu pravne tekovine EU, kao i za korišćenje prednosti saradnje sa državama članicama EU, uključujući Twinning i TAIEEX, ostaje ključna. Snažno je naglašena potreba za tješnjom saradnjom između kancelarije NIPAK-a, NAO-a i ministarstava s obzirom na nastavak saradnje i programiranja IPA III, posebno imajući u vidu važnost dugoročnog planiranja i pripreme projekata, razvoja strategija, a potom i zrelih programa koji će omogućiti puno korištenje Investicionog okvira za Zapadni Balkan i Ekonomskog i investicionog plana za Region.

Crnogorska strana je istakla da je, kada je riječ o programiranju IPA-e III, nastavljeno sa izradom i finalizacijom punih projektnih predloga za program IPA 2021. Dodatno, nastavljeno je i sa izradom prvih nacrti akcionih dokumenata za program IPA 2022, kao i sa unaprijeđivanjem nacrti Strateškog odgovora i na taj način aktivnosti IPA-e idu u dobrom smjeru. Kada je riječ o Jedinствenoj listi prioriternih infrastrukturnih projekata, Vlada je ponovo uspostavila Nacionalnu investicionu komisiju (NIK) u martu 2021, koja je ažurirala Jedinственu listu prioriternih infrastrukturnih projekata na sjednici održanoj 29. decembra 2021. Što se tiče nadgledanja i evaluacije, nastavljene su redovne aktivnosti u ovoj oblasti u skladu sa procedurama za IPA programe i projekte. Ponovljena je važnost Ekonomskog i investicionog plana za Vladu, koja ovaj instrument vidi kao horizontalni plan za podsticanje reformi u različitim oblastima. Ukazano je da, prije donošenja, Vlada radi na njegovom usklađivanju sa drugim strategijama i planovima, kako bi imala sveobuhvatan i realan dokument za implementaciju.

* * *

Na kraju sastanka, koji su zaključili šef Jedinice za Crnu Goru i Srbiju u Generalnom direktoratu za susjedstvo i pregovore o proširenju **Majkl Miler** i zamjenica glavne pregovaračice **Dragana Marković**, zajednički je ocijenjeno da su dobrosusjedski odnosi i regionalna saradnja suštinski element procesa proširenja EU, te da Crna Gora njeguje konstruktivnu bilateralnu saradnju sa državama regiona. Na tom planu, istaknuto je da Crna Gora kao najnaprednija država u pogledu usklađivanja nacionalnog zakonodavstva s pravnom tekovinom EU daje pozitivan primjer ostalim državama Zapadnog Balkana, te

da kroz Ekonomski i investicioni plan treba da iskoristi mogućnosti za ubrzanje procesa integracije u pojedinim segmentima i prije samog članstva u EU.